Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה חמישית | HATOREN | גליון לד (קלד)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. V | NEW YORK, NOVEMBER 15, 1918 | No. 34 (134)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres., Sol. Lamport, Treas., Daniel Persky, Sec'y).
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK
Telephone, Stuyvasant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

AP 91 T6 v.5 no.34

לוח אחיעבר

שנה א

מאסף ספרותי ושמושי עם תמונות וציורים

ערוך על־ידי

שמעון גינצבורג, ד״ר ש. מ. מלמד וצבי שארפשטיין

מכיל 464 עמודים.

מחיר הלוח עם המשלוח — $1.50. בכריכה יפה — $2.00

הכתובת:

LUAH ACHIEBER

44 East 23rd Street, New York, N. Y.

דער אראביש-אידישער לעהרער

בעציעל פערפאסט פאר אידישע לעגיאנערען

פון פראפעסאר ג. זעליקאוויץ.

פראקטישער לעהר־בוך זעלבסט צו ערלערנען די ארבישע שפראך אהן דער הילף פון א לעהרער.

דיזער לעהר־בוך איז וויכטיג פאר טוריסטען, סוחרים און גלאט אידען אין דער היילינגער לאנד, און ניט וועניגער אינטערעסאנט פאר משכילים אין חוץ־לארץ, וועלכע האבען צום ערשטען מאל די געלעגענהייט דורך ריינעם אידיש זיך צו בעקענען מיט אראביש, וואס איז א טאכטער פון העברעאיש.

דריטע פערבעסערטע אויפלאגע ארויסגעגעבען פון דער בוכהאנדלונג

ש. דרוקערמאן

50 קאנעל סט. ניו יארק.

דער פרייז מיט פארטא איז 30 סענט.

אדרעסירען:

S. DRUCKERMAN, 50 Canal Street, New York City

יוזם

רוקח׳ס כשר פראדוקטען

צו בעקומען אין אלע גראסעריס

רוקח׳ס כשר סקאורינג פאודער

רוקח׳ס כשר סאלאד אויל

רוקח׳ס פיור בינען האניג

רוקח׳ס פיור קאקאא

דר. נ. שכטר

רופא חולים

30 רחוב דושפרסון ניו־יורק

בילעפון 6370 ארמשארד

תשעות: 8—10, 1—2, 6—8

ביום א׳ — עד שעה 1

Addressing & Multigraphing Co.

Israel Maltin, Pr.

ENGLISH—HEBREW—YIDDISH

MULTIGRAPHING AND PRINTING

44 E. 23rd St. New York

Tel. Gramercy 538

חש במעיו יתרפא

ב״עקס־לאקס

בית ועד לעברים!

בית האוכל של

יוסף לאנגבארד

33 רחוב קאנאל ניו־יורק

ידוע לעברים במאכליו תבריאים ותחיוניים

ד״ר מ. ס. קאמענעץ

רופא שנים מנוסה

911 East 176th Street

New York

Telephone Tremont 562

עבודה הגונה במחיר נמוך

נעלים יפות במחיר שוה לכל נפש

אצל העברי

י. ל. עפשטיין

1431 Wilkins Ave., Bronx

Corner 170th Street

Tel. Intervale 4938

הוצאת „סיני"

יצאו לאור

הזמן הראשון

מאת ח. א. גולדין.

מחירו 15 סנט.

הזמן השני

מאת הנ"ל.

מחירו 20 סנט.

הזמן השלישי

מאת הנ"ל.

מחירו 25 סנט.

הזמן הרביעי

מאת הנ"ל.

מחירו 30 סנט.

קובץ שירים לבתי ספר

עם תוי נגינה

מסודר על־ידי א. בן־אליהו.

מחירו 20 סנט.

למותר הוא להראות באצבע על היתרונות שבספרים הנ"ל; המורה המנוסה ימצאם על נקלה וידע לערך את ערכם האמתי.

לפנות אל:

SINAI PUBLISHING CO.

299 Broadway, New York.

או אל:

S. DRUCKERMAN,

50 Canal St., New York.

VOL. V — NEW YORK, NOVEMBER 15, 1918 — No. 34

התורן

יוצא לאור על־ידי
חברת התורן
—
א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
דניאל פרסקי, מזכיר
—
העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית — ניו־יורק, י"א כסלו, תרע"ט — גליון שלשים וארבעה

פרשת השבוע

בְּשׂוֹרַת הַשָּׁלוֹם.

במקרה, במתכוון או שלא במתכוון, הגיעה לחופי אמריקה הבשורה על־דבר הפסקת המלחמה שלשה ימים קודם לזמנה, ובמהירות חזיזית התפשטה בין המוני העם בכל רחבי המדינה הגדולה. בניו־יורק — וכן גם ביתר הערים הגדולות — לא עברו רגעים אחדים, ומגדול ועד קטן ומנער ועד זקן עזבו כולם את עבודתם, את מלאכתם ואת עסקיהם ויצאו בקומה זקופה לחוג ברחוב את חג השלום. והחג היה נהדר ונשא. איש לא הכין אותו, איש לא סדר אותו ולא היה איש מנצח על החג. זה היה חג היוצא מן הלב, נובע מן הרגש ואינו זקוק להכנות, לסידור ולמנצח. מלאך־השלום, שנטרד ממעונו עם היריה הראשונה לפני שנים ארבע ומשהו והיה נסתר וחבוי עד יעבור זעם, הופיע עוד הפעם אחרי שנות גלותו בכל הדרו, רואה ואינו נראה, סוכך ומגין ומדליק את האש הקדושה בלב בן־האדם — הוא שהכין את החג והוא שהיה המנצח עליו. והשתולל ההמון ברחובות העיר מן הצהרים ועד חצי הלילה לאלפיו ולרבבותיו ולא רצה להשגיח בידיעות, שבאו בהעתונים לפנות ערב, המכחישות את הבשורה, ודחה בשתי ידיו את מוכרי העתונים: אין לי חפץ בהכחשות, איני שם לב לחתימתם של הצירים הנהמנים על כתב האמנה; הם מחויבים לחתום, הם מחויבים להכנע, ואם יעברו ימים אחדים עד שיכנעו, לא נדחה בשביל זה את חג השלום. ויהיה לנו הזמן שבין כתיבה לחתימה טובה כ„יומא אריכא".

והיה אפשר לשער, כי מכיון שהעם שלם כבר את מיסו וחגג את חג השלום שלו, לא יחזור לשנות את החג בשעה שתשתתק המלחמה באמת ויקבל את הבשורה במהדורתה השניה בלא הזדעזעות והתלהבות יתירה. והנה באו העובדות והראו עד כמה עמוקה ומלאה שאיפתו של העם לשלום, כי דיה היא לפרנס בהתלהבות טבעית שורה שלמה של חגים ומועדים, והחג השני, שנערך לכבוד השלום, לא נשא עליו חותמו של „יום־טוב שני של גלויות" ולא נפל בטבעיותו מהחג הראשון המוקדם. ומצוין היה גם החג השני כחברו שקדם לו, שלא הביא לידי התגלות שום סימן של נקמה, איבה ומשטמה להמנוצח, ומרבבות נושאי הדגלים לא היה אף אחד, שהרשה לעצמו לחבר כתובת פוגעת בכבודו של העם הגרמני. שחקו והתלוצצו על „המושל בחסד עליון", על ה„יונקריזם הפרוסי", על כהני החרב, שהביאו חרב לעולם ומעצמם הוכרעו ונכנעו על־ידי החרב, אבל לא רמסו ברגל גאוה את העם המנוצח, המתבוסס בדמו. וראויה העובדה המשמחת הזאת להרשם בספר, כי עדה חיה היא להלך־נפשו ולנטיותיו הפנימיות של העם האמריקאי, ויש בה יותר מרמז לכל אלה, שהשתקעו במ"ט שערי איבה במשך שנות המלחמה, עד כי אינם מוכשרים עוד להסתגל למצב של שלום.

ומשכמו ומעלה גבוה מכל אלה, גדולים או בינונים וקטנים, המתימרים לגדולים, הנושאים בקרבם את זרע המשטמה ואת הצמאון לנקמה עוברת כל גבול, עומד בחיר האומה, שמיום שהכריז את המלחמה על גרמניה ועד נאומו האחרון, שבו פרסם את תנאי הפסקת המלחמה, נשאר נאמן להשקפותיו ולשיטתו, הרצופות חבה אמתית להאידיאה הרוממה של חופש העמים, מבלי שים פדות בין עם לעם ובין מנצח למנוצח. אמריקה השיגה את כל אשר בקשה — כך הכריז נשיא ארצות־הברית בנאומו האחרון — ומעתה תשתדל להכנים את גרמניה המחודשת למשפחת העמים, הדוגלים בשם היסוד העממי, וכשם שאמריקה מלאה את חובתה להאנושיות בשעת מלחמה, כך תדע להגן על העיקרים, שבשבילם הביאה את מבחר קרבנותיה. כך נואם דגול מרבבות, כך נואם איש שהיה לבחירה של אומה רבתי לא רק מפני שנבחר לעמוד בראשה, כי־אם מפני שהוא מסוגל יותר מאחרים

לבטא את שאיפותיה הקדושות של האומה, גם לולא היה נבחר להיות נשיאה. כך נואם נשיא־הרוח, אדם־המעלה, שיש לו מלאכות להשתתף במעשי בראשית בשעת בריאתו של עולם חדש, יוצא ועולה מתוך ה„תוהו־ובוהו" של המהפכה העולמית.

המלחמה אך זה נפסקה. נשתתקו כלי־תותח והחרב הושבה אל נדנה. אך לא עברה עוד האנושיות הפצועה את המשבר. פרובלימות רבות, קשות וכבדות, צפות זו אחר זו ודורשות את פתרונן. נחוץ ל ב ס ס את השלום, נחוץ ל ק י י ם את השלום, נחוץ להרוס ולהעביר מן העולם את התנאים, שהביאו לידי מלחמות, נחוץ לברוא תנאים חדשים, שיעשו את המלחמה האחרונה לאחרונה שבמלחמות, לחתימתה של תקופת המלחמות. ורבה תהיה העבודה לבחירי האומות, וטובי הכחות של כל העולם ישתתפו בה. המטרה הראשית, שאליה צריכה להיות מכוונת העבודה הזאת, היא חירות העמים, חירות כפולה, מבית ומחוץ. וכראית היא המטרה הזאת לשעבד לה את מיטב כחותיה של האנושיות, וכדאי הוא העם, שנסח באופן ברור את התביעות הנובעות ממנה, להיות נושא דגלה.

לִשְׁאֵלַת הַקּוֹנְגְרֶס הַיְּהוּדִי.

לא היה מזל להקונגרס היהודי האמריקאי. כשנתים ארכו הקטטות והמריבות, שהתפרצו בגללו בין ההסתדרויות השונות שבמדינה, וכשהתפשרו הצדדים ביניהם על יסוד תכנית מצומצמת משותפת, ונראה היה, כי עוד מעט והקונגרס יוכל להתאסף ולמלא את חובתו שקבל עליו, נתנה אמריקה הנייטראלית את ידה גם היא לממשלות־ההסכם, והקונגרס נדחה עוד הפעם לזמן בלתי מסוים, עד שיעלה עמוד השחר של השלום העולמי. בינתים נשתנה המצב הפוליטי הכללי בכל העולם: כבוש רוסיה ופולאניה, המהפכה הרוסית, התפוררות רוסיה לממשלות שונות נפרדות, כבוש ארץ־ישראל, מפלת אויסטריה והתפוררותה גם היא לממשלות שונות, ולבסוף מפלתה של גרמניה. כל אחד מהמאורעות הכבירים הללו ברא איזו תנאים חדשים ואיזה מצב חדש לעמנו המפוזר והמפורד, וכולם יחד שנו את מצבו הפוליטי בתוך העמים שנוי גמור. רבות מהתביעות הישנות בטלו ועברו מן העולם ובמקומן צמחו תביעות חדשות, שהשעה דורשת בחזקה את פתרונן. במצב כזה מובן הדבר מאליו, כי התכנית המצומצמת של הקונגרס, שעובדה קודם שבאו כל השנויים הנזכרים בחיי עמנו, אבדה גם היא את ערכה לחלוטין ואינה מתאימה עוד אפילו במקצתה להצרכים החדשים, ילידי המצב החדש. אם כן, שבנו בנוגע לשאלת הקונגרס לזו הנקודה, שעמדנו עליה בראשית צמיחת רעיון הקונגרס, כלומר: אין לנו שום רשות לאמר, כי מכיון שהצדדים התפשרו כבר ולפנינו מונחת תכנית מעובדת, ומכיון שכבר נבחרו גם הצירים של הקונגרס, אין אנו יכולים להוסיף על התכנית או לגרוע ממנה או לבטלה כולה ולחבר אחרת במקומה. כי־אם מחויבים אנו ט ר ם בואנו להוציא את הקונגרס אל הפועל לגשת עוד הפעם ל ע ב ו ד ה ת כ נ י ת, כדי להתאים אותה לתביעותיו של המצב החדש. אנו לוקחים לדוגמה את שאלת ארץ־ישראל. כולנו יודעים, כי השאלה הזאת היתה הציר הראשי, שעליו נסבו כל הוכוחים שבין הצדדים המתנגדים שבועד הקונגרס. וכולנו יודעים, כי ההסתדרות הציונית וותרה על תביעותיה בנוגע להיקפה של השאלה הזאת בתכנית הקונגרס אך מפני צווי השעה. אבל האם יעלה על הדעת, כי ההסתדרות הציונית יכולה גם כעת, אחרי ההכרזה הבריטית בדבר השאלה הזאת ואחרי ההסכמה על ההכרזה, שבאה מצד יתר ממשלות־ההסכם, להשתתף בקונגרס יהודי, שבלם במתג ורסן את הצירים וגזר עליהם: עד פה תבואו ולא תוסיפו? כלל גדול הוא בחיים, שמעלין בקודש ואין מורידין, וההסתדרות הציונית אינה רשאית ואינה יכולה בשום אופן לוותר כעת על זכותה, שהיא גם חובתה, לנסח את תביעותיה בנוגע לשאלת ארץ־ישראל במלוא הקיפן, לבלי התפשר עם שום צד שכנגד.

מזה יוצא, כי עד שלא נפתרה שאלת הרחבת הגבולין של התכנית אין ההסתדרות הציונית יכולה לפתור את היחס שלה לשאלת הקונגרס העיקרית.

אֲנַחְנוּ וּשְׁכֵנֵינוּ

מאת

א י ת מ ר ב ן ־ א ב " י.

ב.

אלמלי ערבי הייתי, כי־אז אהבתי את ארץ ערב אהבה בלי מצרים. אָמור תאמרו: הן דבר זה מובן הוא מאליו, שהרי כל עם ועם אוהב את ארצו. אולם לא אלה היו רגשותיהם של הערביים לפני המלחמה, ואפילו עכשיו, גם לאחרי שנוצרה הממלכה הערבית, עוד מיליונים מהם מתרפקים על הדעה הקדמונית, שנקבעה במחם למיום חרבנם הלאומי, והיא — כי ערב עצמה אינה אלא מרכז הדת והאמונה להעולם הערבי הגדול.

באשר אָמנם — ע ר ב י ו ת ו א ש ל א מ י ו ת נשתרבבו ונתפתלו כל־כך זו בזו במאות השנים האחרונות, וטורקיה אף גרמניה מצדן עזרו כל־כך לתקוע רעיון זה בלבותיהם של המושלימים כולם, — שהמוני המושלימים בכל מקום שהם אינם מבדילים בין מצרים לסוריה, בין טרבלוס לאלגיר ובין מרוקו לתוניס. כל מדינה ומדינה, שבה מדבר העם בלשון הערבית, נחשבת בעיניהם כחלק מהממלכה הערבית הגדולה, אשר היתה פעם אחוזתם של ה„חליפים" האדירים. מה להם ולעובדה, שבמרוקו ובאלגיר רוב העם אינו שייך כלל להגזע הערבי,

אלא להגזע הברברי? העיקר הוא בעיניהם, שהמרוקנים והאלגירים מדברים בלשון הערבית ומאמינים בדת האשלאמית. לפיכך שומעים אנו עד היום מפי הנלהבים שבערביים האלה את הטענה המפליאה, כי גם השחורים באפריקה, השחומים בהודו והצהובים בסין הם „חלק ונחלה" של העם הערבי, למרות העובדה, שרוב הסינים, ההודים והשחורים המושלימים אינם יודעים את לשון ה„קוראן". ידיעת ה„קוראן" ולמודו על־פה על־ידי מי שהוא מספיקים להספיחו להגזע הערבי.

הנה זה אשר קראנו לפני המלחמה וקוראים אנו עדיין עתה על־דבר שלש מאות מיליון המחמדיים, ורעיון הכל־אשלאמיות מצא לו מהלכים אף בקרב אניני־הרוח שבנו. מעולם לא ירדנו לעומקו של הענין ולא נסינו לצייר לעינינו את הדברים כמות שהם. שכחנו או רצינו לשכוח, כי שמונה־עשר מיליון המצריים אינם, על צד האמת, אלא ערבוביה של שבטים למאות, שנטמעו האחד בתוך משנהו זה דורות ודורות, ובהם גם שאריתם של המצרים הקדמונים. כן לא שמנו אל לבנו, כי בסוריה ובארם־נהרים הרוב המכריע אינו כלל הערבי־המושלימי, אלא דוקא הערבי־הנוצרי, שחלק גדול ממנו הוא יורשם, בשורה ישרה, של נוסעי־הצלב. די לו לנוסע ולתייר להתבונן מעט אל טפוסי האנשים במצרים, במרוקו, בתונים, בסוריה ובארם־נהרים, כדי להכיר מיד במאות ובאלפים מן העוברים והשבים את הטפוס הקדמוני, אשר ממנו יצאו. האכרים המצריים יזכירונו תדיר למאד את תמונות החרטומים שעל הרמי היאור ובניניו הנאצלים. הרבה מנשות בית־לחם ונצרת ורבים מזקני בגדד ובירות, בתכלת עיניהם ובלבן עורם, יגידו לנו, כי אבות אבותיהם היו נסיכים או פרשים בגרמניה או באנגליה, בצרפת או באיטליה, ואם נטייל בשוקי טנגיר או פס, אוראן או מקינז, לא פעם אף לא שתים נשתאה על השפעתן של ספרד ופורטוגל על דמיו של עם הארץ.

ערב־רב שלא היה כמותו, ולזה רצו הערביים לקרוא בשם עם.

האמת היא, כי בהוש טבעי, שאין הם יודעים לבארו, שנאה כבושה חבויה בלבו של כל חלק וחלק מ„האשלאם" הזה האחד למשנהו. המצרי מתגאה בעברה המזהיר של מצרים הקדמונית ובז הוא את הערבי הסורי בכל לבו, הסורי מתיחם בשאט־נפש כמעט להערבי המושלימי של ארץ־ישראל וערב, והערבי המושלימי אינו יכול לסבול את שניהם. ביחוד מענין מאד יחוסו של האחרון להמרוקנים, לההודים ולהכושים. „בוז" אינה מלה חזקה למדי, כדי להגות בה את רגשותיו לה„עבדים השפלים האלה, שכל משלחתם בחיים אינה אלא לעבוד לאדוניהם או לתרום תרומות להמקדש אשר במכה". גם בענין הלשון עצמה התחרות והקנאה בין הערביים השונים האלה גדולות הן מאד. המצרי טוען, כי הערבית „שלו" היא היותר ענוגה, היותר מצלצלת והיותר נאה בעולם. הסורי חושב, כי אין כהערבית „שלו" למשקל, לדיוק, לטהרה ולעתיד, ובמכה הכל מתפארים בשמירת הערבית המסורה מימי מחמד ויורשיו. היש צורך להוסיף לכל זה את ההבדל העז לא בלבד בין הערביים הנוצרים ובין הערביים המושלימים ברגשותיהם הדתיים, אלא גם את ההבדל הרב שבין מושלימים למושלימים? כמה מלחמות נוראות, כמה שחיטות ורדיפות היו בסוריה ובארץ־ישראל, בארם־נהרים ובמצרים במשך כל הדורות למיום בוא מחמד לעולם! כשהכריזה טורקיה את מלחמת הקודש, ידעו הכל ברחבי הממלכה העותומאנית, כי הפעם קוו המושלימים להפטר לעולמים מהנוצרים אשר בקרבם, ובהרי הלבנון נשמד לפחות חצי העם המאמין בנצרות. ואולם, מלחמה זו בין ערביים נוצרים ובין ערביים מושלימים חורה כליל בפני המלחמה האחרת, הנוראה באמת, בין מושלימים „סוניים" ומושלימים „שייטים", תלמידי מחמד ותלמידי עלי, מצד אחד, ובין שתי הכתות האלו וכתת ה„והבים" במרכז ערב מצד שני. השנאה של „שייט" ל„סוניי" או ל„והבי" עמוקה יותר משנאתו של כל אחד מאלה ליהודי, או אפילו לנוצרי.

לא יפלא איפוא, אם לא היה להערביים האלה רגש לאומי אמתי. הרגש הלאומי הערבי מת כמעט יחד עם יום הולדו, מפני ששום עם מעמי העולם לא התפשט על־פני סביבותיו במהירות כל־כך מרובה ולא בלע לתוכו עמים זרים בכמות כל־כך גסה, כהעם הערבי. הלאומיות הערבית, שראשיתה הזהירה בזוהר נפלא, הן בבטויה השירי והן בבטויה המדיני, נהפכה במשך הזמנים לדתיות ארוקה וקצונית, שמטרתה היתה לכבוש את העולם לתורתו של מחמד. לאשרו של העולם נשבר הכח הערבי בפואטיה אשר בצרפת. מאז נסוג האשלאם אחור, ומאין בו און להלחם בנצרות וביהדות נטה נטה יותר ויותר לצד אפריקה ואסיה, ויספוג אל קרבו כל־כך מיליונים של שחורים וצהובים, עד שגם הזיק הלאומי האחרון, אשר עוד עמם בקרבו, כאילו כבה לעולמים.

ואולם, הזיק רק עמם, ומעולם לא כבה, והשלהבת הוצתה שוב — לא בבירות, בירת הסורים, ולא בקהירה, בירת המצריים, לא בתונים, באלגיר או בפס, כפי שנבאו לנו הנלהבים המעטים לרעיון הלאומיות הערבית, כי־אם דוקא בעיר־הקודש המושלימית, אותה העיר, שהערביים עצמם הכריזוה רקובה ומתה, היא מכה, בירת חצי־האי הערבי, והעובדה הזאת היא אולי העדות היותר יפה לאמתיות התורה הלאומית — שרק מתוך נפש העם ולבו תופיע תשועתו. כשם שבלא ציון עבריה וממשית לא היתה הציוניות שלנו עלולה להגיע למעמדה האיתן היום, כן לא יכלה הערביות להשיג את מטרתה אלא אם הגיחה ממרכזה הטבעי, ממכה או מאיזו עיר חשובה אחרת בערב. שהרי סוף־כל־סוף רק בערב הספיקה הלאומיות להנצר ולהשמר מכל פעולה ממותתת של השפעות־חוץ ושל רקבון פנימי.

לכן ישאר החמישי בחודש יוני בדברי־ימי הערביים ליום־הזכרון הגדול, לא פחות מאשר השני בנובמבר ישאר ליום־הזכרון הגדול שלנו. באשר בחמישי לחודש ההוא, בשנת 1916, כשעוד היתה יד טורקיה, בעזרת גרמניה, על העליונה, הרהיב חוסין עלי להרים

את דגל החירות הערבית בעיר־מושבו וינער מעל ערב את עולה של טורקיה, המושלימית גם היא. אכן, לא ביד הצליחו הערביים להשיג את שלטונם המחלט בערב, ומלחמות רבות וכבדות היו להם עם הטורקים במשך יותר משנתים ימים, ואלמלא עזרתו של אלנבי, כי־אז אולי נרמסו צבאות ערב על־ידי צבאותיהם המשותפים של הטורקים והגרמנים. עם־כל־זה הרי יהיה המרד הערבי לנס גם בדברי־ימי העולם, מפני שהעם הערבי היה הראשון בעמים הקטנים, שהשתחררו במלחמה העולמית, והקדים בזה את הפולנים ואת הציכים, את היוגו־סלאבים ואת האוקראינים, את הארמינים ואת העברים, ולכידתן של דמשק וחלב על־ידי גדודי בריטניה וערב גם יחד העגידה את ערב הצעירה בעטרת־נצחון, שלא ידעה כמותה למיום שהדלו חליפיה לנצח ולכבוש.

ועכשיו מה היא ערב זו?

חצי־אי גדול ונפלא, המשתטח למן המעלה השתים־עשרה ועד להמעלה השתים ושלשים לרוחב ובין המעלה השש ושלשים והמעלה הששים לאורך. בשטח גדול זה נוכל להכנים ברוחה את צרפת, ואנגליה, וגרמניה, ואיטליה, וספרד גם יחד. אדם כי יצא לדרכו ר ג ל י מצפון לדרום, יגיע אל המטרה רק לאחרי שלשה חדשים, וממזרח למערב — רק לאחר חודש ימים. ביום שתבנה מסילת־ברזל אל גדות הפרת, ותמשך משם ל מ כ ה הבירה, וממכה דרומה עד ל ע ד ן האנגלית, לא תעברנה הרכבת בפחות משלשה ימים, ויום שלם תסע הרכבת ממכה המזרחית לקווייט המערבית. עולם שלם הוא זה, עולם שעתידו גדול לרגלי מעמדו המצוין בין אסיה ואפריקה ולרגלי ארבעת הימים, הנושקים את אדמתו, — י ם ־ ס ו ף במערב, האוקינוס ההודי או י ם ־ ע ר ב בדרום, מפרץ א ו מ א ן בדרומית־מזרחית ומפרץ פ ר ס במזרח. אם נוסיף להימים האלה חלק חשוב מהפרת, שהוא כעין „ים פנימי", או אז נמצא, כי רק מעטות הן הארצות המבורכות בימים כחצי־האי הערבי. גרמניה, למשל, ע נ י ה היא בימים, אם נשוה אותה לערב המאושרה.

שמא תאמרו: מה בצע בכל השטח הנרחב הלזה, אם כולו אינו אלא מדבר? אשיבכם: לא אמת הדבר, ודעה מוטעה זו צריך שנעקרנה מן השורש. הביטו־נא במפה, למדוה שעה קלה ותוכחו, כי בכל חצי־האי רק שני חבלים מדבריים הם באמת — הלא הם החבל הצפוני, הידוע בשם מדבר נ פ ו ד , והחבל הדרומי, הידוע בשם מדבר ד ה נ ה , וציינתים להקוראים בנקודות־נקודות. רק בשני המדברות האלה אין כל ישוב, רק בהם אין כל זכר לצמח, רק עליהם אפשר להגיד, כי תועלתם לקויה לגמרי. כל שאר הארץ, אם אמנם אינה חרושה ונטועה, ורובה דומה היא למדבר בצחיחי־סלעיה ובהררי־חולה, ואם אמנם השמש הבוערת ביום והירח הקר בלילה מוסיפים הם לגלמודיותה המבהילה, — הנה אין ספק בדבר, שאילו היתה ממשלה מסודרה שולטת בה וידים עובדות עוסקות לטייבה, כי־אז נמנתה ערב בין העשירות שבמדינות. מהנדסים אנגליים, שעברו את הארץ לארכה ולרחבה, החליטו, כי אפשר למצוא מים, בעומק ידוע, כמעט בכל מקום, והשקאת הארץ בשיטה נכונה תהפוך את האדמה היותר עזובה לשדות ולגנים. השאלה היותר קשה לא תהיה ההשקאה, לא תהיה גם הדאגה למצוא את הכספים להוציא לפועל עבודות צבוריות וחקלאיות, אלא —

ה א נ ש י ם . מהיכן תקח ממשלת ערב את כל הנפשות, הנצרכות לה להקים את הבנין הלאומי, שבסיסו הנפשי הונח בחמשה ביוני, לפני שנתים? הן בכל חצי־אי ערב יושבים לא יותר משני מיליון ערביים, ושני מיליון אלה נלחמים זה בזה מלחמה בלתי־פוסקת מדורות ודורות. גם היום, לאחרי הכתרתו של האמיר המכאי בכתר־המלכות, רק חבל חגאז נשמע לו. שאר הארץ עודנה טובעת בים המריבות והסכסוכים, הקנאה והנקמה, ושאר מצבות הטורקים עושים את כל אשר לאל ידם כדי להפריד בין השבטים ולפורר את הממלכה החדשה מראשית התיסדותה. שנים רבות מאד היתה ערב ל„קבר טורקיה", מפני שיותר ממאה אלף טורקים נהרגו בה לשם השלטון הטורקי והחזקתו. מלחמת־האחים תהפוך את „קבר טורקיה" ל„קבר ערב", אם לא ימהרו הערביים למצוא את הדרך לקראת ההצלה, אם לא ידעו הערביים למצוא את האנשים, אשר מהם ועל־ידיהם תתפתח הארץ ותהיה לברכה לעצמם ולהעולם.

והנה — לא ממצרים, אף לא ממרוקו, מטרבלוס, מתונים ומאלגיר יכולים הערביים לקוות לאנשים, מפני הסבה אשר הזכרתיה כבר, והיא — ההבדל בגזע והבוז ההדרי. הערביים שבערב יודעים, כי המצריים, המרוקנים ודומיהם ישתררו עליהם בכח תרבותם, כספם ומספרם. אם מצריים ילכו לערב, או־אז תשלוט קהירה במכה ולא מכה בקהירה, והוא הדין בשאר הערביים ה„מזויפים", שכל ערביותם אינה אלא חיצונית, לפעמים לשונית ועל־

פי־רוב רק דתית. ממלכת ערב, אשר התנערה מעולה של טורקיה, למרות מושלימיותה של זו האחרונה, רצה לא תרצה לבוא תחת עולה של מדינה מושלימית אחרת, איזו שתהיה. לכן תוכל ערב לפנות רק לאותם הערביים, שמהם אין לה לחשוש לעתידה הלאומי והמדיני ושכל נטית־רוחם קרובה אליה ביותר, וערביים אלה יושבים בחבלים השכנים לה ממזרח וממערב — בארם־נהרים האנגלית ובארץ־ישראל שלנו. ואולם, שאלה זו, הנוגעת כל־כך גם בעתידנו אָנו, מסובכה היא מאד, ודון אָדון עליה במאמרי הבא.

**
*

מִתְקֶרֶב הַחוֹף וּמְחַיֶּכֶת לְשָׁלוֹם
עֲרָבָה מוּפֶזֶת־צַמֶּרֶת.
וְעֶנוּת הַיָּחִיד, הַגָּזוֹן מְסַעֵר,
לִתְחִיָּה בַּלֵּב מִתְעוֹרֶרֶת.

וְרוֹעֲפִים בְּרָכָה שְׁמֵי תְכֵלֶת מוֹלֶדֶת,
בְּזֹר וְהוֹרִית הַשְׁקִיעָה רְפוּדִים.
חֲרָדָה, כַּנֶּפֶשׁ, הַיָּד מֵאֵלֶיהָ
נֶאֱחֶזֶת בְּמַקֵּל הַנְּדוּדִים.

וּכְבַת־צְחוֹק חֲסוּדָה מִשְׁתַּזֵּר וּמִשְׁתַּדֵּל
חֲזוֹן מְקַסֵּם שֶׁקֶט וּמְנוּחָה.
נִבֶּטֶת מִנֶּגֶד בַּנְּשָׁמָה הַתּוֹעָה
כְּבוֹאַת הֶעָקָה הַדְּלוּחָה.

עוֹד רֶגַע, עוֹד רֶגַע וְהָשְׁלַךְ הָעֹגֶן
וְנָכוֹנָה מִתַּחַת אֲדָמָה.
וְיָרַד הַלַּיְלָה עַל שַׁלְוַת קִפְאוֹנוֹ,
וְקָרְסָה מִנִּטְלוֹ הַנְּשָׁמָה.

ש. האלקין.

בַּסּוֹפָה

(ספור).

מאת

אברהם שוער.

ב.

פיטרובנה הזקנה, אשר מאריה דמיטריובנה הוליכה אותה אליה, אָמרה לה, כי כאשר „יבוא היום", תבוא אליה — ואָז תעשה לה את כל צרכה.

מאריה דמיטריובנה ספרה, שפיטרובנה זו מתעסקת ב„דברים האלה" זה שנים רבות. מומחית היא לזאת כמילדת מלומדה, ועוד יותר ממילדת, ואין היא דורשת הרבה בשכר טרחתה, מעונה ושלחנה.

— בוראי, אילו היה לך כסף... אולם פיטרובנה זקנה טובה היא, ואפשר לסמוך עליה.

כאשר בָּאָה ליזה אל ביתה הקטן בסימטה נדחת ועזובה מחוץ לעיר, עמדה אָז פיטרובנה, כשראשה ורובה בפתחו של התנור הגדול, והתעסקה בגריפת גחלים בשביל המיחם הקטן, שעמד אצלה.

— פיטרובנה...

הזקנה הישירה את גבה, פנתה אליה, הצליפה עליה מבט סקרני מתחת לגבותיה הארוכות והלבנות ורטנה:

— אה, כבר התחילו...

ליזה עמדה לפניה חורת. לחייה נפלו, רזו, ועיניה השקועות בחוריהן הביטו עליה כשואלות, מתחננות. בידה האחת אחזה אמתחת קטנה, ובשניה — את שתי כנפות מעילה, שאי־אפשר היה להן להתרכס על הבטן המלאה.

— התחילו בלילה...

— כך, כך. נו, הכנסי.

פיטרובנה הגישה לה כסא לשבת. ליזה תמכה את ראשה בשלחן החשוף, מבלי הסיר את מעילה מעליה, ודמעות גדולות, אלמות, התחילו זולגות מעיניה שלא מדעתה, זולגות ומתגלגלות בחשאי מעל לחייה.

פיטרובנה התעסקה במיחם, טפלה בשפיתת הקדירות בתנור, כשהיא מדברת בין קדירה לקדירה עם האורחה, מתכוונת לשדלה בדברים ולהפיס דעתה. אולם ליזה ישבה דומם ולא ענתה על דבריה. מתוך עריבה גדולה אחת, שעמדה לימינו של התנור, התאבך ועלה אד חריף וחמיץ, פעפע מתחת התקרה הנמוכה והעלה זיעה על הזגוגיות הקטנות של החלון האחד. וליזה עדיין יושבת כפופה ומכווצת, כולה מתמכרת אל המכאובים המשונים, הלופתים את לבה באימה בטמירותם ובחידושם. גויתה הצעירה והבלתי־מנוסה בהם התקוממה לנגדם בכל תוקף. והזקנה מוסיפה לפטפט, מדברת, שואלת... ליזה מתרגזת כולה לשמע פטפוטה, המעורר בה גועל־נפש חריף עד להתעלף, אך מתאפקת היא בכל עוז ונושאת בשרה בשיניה.

הזקנה הגישה לה קערה מלאה כרוב כבוש. ליזה סלקה את הקערה מעל פניה. אז ישבה הזקנה אל השלחן ממולה, הקריבה אליה את הקערה ואכלה מתוכה במנוחה שלמה, במתינות. הבית נמלא צחנת שומן מקולקל וריח חריף וחמיץ. ליזה מהרה ועברה ברגלים כושלות, מתוך רגש של פגול עז, ממקומה וישבה אל החלון, ושם כסתה במטפחתה את פניה עד למעלה מחטמה והביטה זועפה אל החוץ.

כשגמרה הזקנה לאכול, קמה מלפני השלחן והשמיעה, כי נחוץ לה ללכת למקום אחד, ובהגיע „השעה" שוב תשוב. כיון שנסגרה הדלת מאחרי הזקנה, מיד התנפלה ליזה מלוא קומתה על המטה החורקת, וכל חלל הבית נתמלא קולות יללה מנסרים.

מה היה אחר־כך — אין ליזה זוכרת. אפשר שעבר יום, ואפשר — שני ימים. רק הרגש הרגישה, שפעם היה החדר מלא צללים אפלים, כהים־אפורים, ופעם — הלבין החלון הקטן. וכך עברו המראות חליפות, והיא מתהפכת בחבליה, מתלבטת על המטה, צועקת, מפרכסת, מורטת שערות ראשה, נושכת את אצבעות ידיה עד שפך דם.

והזקנה גוחנת אליה, מטפלת בה, משדלתה בדברים. אצבעותיה הצנומות והחדות עוברות ומחליקות על בשרה הלוהט בקור מקפיא הדם. גופה סולד בקור זה. היא דוחפת אותה מעליה, קמה מעל המטה ומתאוה לרוץ, לרוץ מפה. והזקנה משכיבה אותה על המטה בחזקת היד.

ורגעים — והמכאובים יחדלו, הצירים ירפו ממנה, בינתה תשוב. אז תרגיש את עצמה כל־כך עזובה, אומללה, מנודה מאלהים ומאדם. ואז יעלה לפניה זכרון אמה וזכרון אביה המנוח.

„היודע הוא בצערה שם, בשמים?"

ומתפלאה היא על עצמה: היא, שהשמים היו לה למשחק ושם „אלהים" פג אצלה כליל, — האמנם כל־כך רוכך מחה עכשיו?

ומה טוב היה לה, אילו היתה אמונה בלבה.

אילו היו באמת אלהים בשמים, כי־אז ודאי לה, שאביה היה עומד לה עתה בשעת מצוקתה.

הלא כל־כך אהב אותה! יחידה היתה. אהובה היתה...

ואמה... אלמלי ידעה אמה!...

והמכאובים, אחרי אשר נחו, כאילו החליפו כח ונעשו עוד יותר נוראים, יותר עצומים. כחיות־טרף, כנחשים צפעונים מתנפלים הם עליה ושולחים בה שיניהם. מלופפת צירים וחבלים מתלבטת היא כדג שנמשה מן המים, צועקת, בוכיה, מיללת באין אונים. ועל־יד המטה עומדת הזקנה נבוכה ואובדת־עצות.

— אילו היית מצולבת...

— מה?

— סלחי לי על דברי — את הלא יהודית את, לא־מצולבת... אומרת אני: אילו היית מצולבת...

— כי־אז?...

— כי־אז הייתי מבקשת את האב איוואן לפתוח „שערי גן־עדן" במסגד. סגולה בדוקה ומנוסה...

ליזה לא ענתה דבר.

המכאובים חדלו לשעה קלה, ובמחה של ליזה מתלבטים דברי הזקנה על־דבר פתיחת שערי גן־עדן, שהיא סגולה נפלאה. והיא חושבת:

„לכולם יש סגולות... לכולם יש על מי לסמוך בשעת צרה, ורק לה, אויה לה, אין אלהים... בזה אחר זה המירה אותם והחליפתם, החל מאלהי אבותיה וכלה באחרון שבאחרונים... אלהים רבים היו לה ועכשיו אין לה אף אחד... והיסורים נוראים כל־כך, והסכנה גדולה כל־כך וקרובה, ואין ישועה לה ומפלט אין... מי יעמוד לה? מי יעמוד לה?...

ושוב מכאובים, נחשול של מכאובים חדשים — והיא מתכווצת, מפרפרת, מאמצת כל כחותיה וצועקת: „פיטרובנה, הוסי! רחמי!"

— אם קדושה ורחמניה! — מצטלבת הזקנה.

— לכי אל הפופ... לכי... אמרי לו... הלא היא גם היא היתה אם... לא, אל תלכי!... מוטב שאמות... יפה לי המות... לו מתי! — התחננה ליזה ועיניה הקמות ננעצו בפניה של פיטרובנה. — לו מתי...

— לא כל־כך מהרה, יפתי! וכי סבורה את, שהמות יחמול על אחת מאחיותנו? גורלנו המר, גורל נשים! — קראה הזקנה בפנים צנועים ומחתה דמעה קטנה אחת, שעלתה בין ריסי עינה.

הרבה מבכירות ראתה פיטרובנה בחייה — אבל לידה קשה כזו עוד לא ראתה. „אפשר, היהודיות הן כך? עם אומלל ומקולל!"...

וליזה מתהפכת בציריה. פניה נהפכו לירקון וכל בדי גוה מרטטים.

— אל קדוש! אל אדיר! — לוחשת הזקנה. — מה לעשות? מה לעשות? והוא בודאי צוהל שם בסוס מזוין, בחור יפה זה, את אחת הטפשות... עך, גורלנו המקולל, גורל נשים!...

עברו שני ימים, והנה גם היום השלישי פנה לערוב... ליזה אינה צועקת עוד, אינה נותנת במרום קולה. הומיה היא כגור־כלב אובד ונדח. שוכבת היא כבול־עץ ומתיפחת בקול נחר. עיניה נפלו, שקעו, פניה חודדו. הזקנה לא יכלה עוד להתאפק — קמה ולבשה את אדרתה הבלה ומהרה אל מיטריץ, שומר המסגד.

— מיטריץ!... יפים מיטריץ! פתח־נא, רחימאי, את ה„שער"...

— זו למה? על־פי איזו פקודה? לילה בחוץ, לא ראשון ולא חג היום. מה אירע?

— אח־אח, מיטריץ! יולדת אצלי... אחת... אף כי...

והזקנה נזדרזה ותחבה בהסתר־פנים מטבע של כסף לתוך ידו.

— ה„שער" מושיע... יודע אתה, מיטריץ, דרך ניזים... אח־אח, מיטריץ יקר! מבכירה היא העניה... מלומדת... מאלו „הגזוזות", — אף כי זו צמתה עד הברכים תגיע...

— אי לך, פיטרובנה, פיטרובנה! כלום יש לך עכברים עם הררי שבמיתי! הרא היראי אלהים ומיד! לא, זקנה, בשביל אלה לא אפתח את ה„שער"! את אלה חייב כל איש ישר להלקות בראש כל חוצות, בין שהן מלומדות ובין שאינן מלומדות — שד אהד! טפו!...

ובצלצלו במפתחות פנה אליה עורף ושב אל המסגד.

— ישלם לך האלהים! — קראה אחריו הזקנה במר־נפשה.

השוכר הגיע יד לעומתה: ניחא!

— הוי, לאן את? — קחי לך את כספך — אין לי צורך בזה... ב„גזוזות". הרי היא מטפלת, בהלאת מין האדם... טפו!

כשהזרה הזקנה, שכבה ליזה דוממה, כולה מכווצת, מקיפפת, הומיה בקול־נכאים דק, כבלבל מוכה.

בחדר הקטן שררה דומיה כבדה. דומה, כאילו אימת חכיון מלאה את כל פנות החדר, את כל חללו.

— אם קדושה, הושיעי־נא!...

ופיטרובנה מעלה בלבה את דבריה של ליזה: „הלא גם היא היתה אם!"

— „יפה אמרה! זירובקה — וחכמה כזו!"...

והנה ליזה פוקחת עיניה ומביטה לפניה... מקשיבה אל הנעשה בקרבה. עיניה ננעצו בפיטרובנה, ספק שואלות, ספק מבשרות...

פיטרובנה נחפזת אליה, מציצה בה — ופתאום נהרו פניה:

— אם חסידה וקדושה! נו, התחיל, התחיל... אנא, הטהורה! הלא גם את היית אם! גם את חלת, ילדת... הושיעי־נא, עמדי־נא לה! — ופיטרובנה עמדה לטפל מסביב ליולדת בתנועות מזורזות ובמשנה התאמצות. פניה מכיסים אגלי זיעה גדולים בעדשים, ובחדר השלך הס...

בלילה ההוא ילדה ליזה בן.

(המשך יבוא).

בַּעַל־תְּפִלָּה

מאת

ש. ב. מקסימון.

בכל עת שאנו מתיחדים עם שירתו של ב י א ל י ק, מתעוררת בנו בת־שאלה, צנועה ועם זה תבענית, לאמר: מאין באה ה ד ב ק ו ת שאנו מדבקים בשירתו של זה, והחבה ה י ת י ר ה שאנו מראים ליוצרה?

אם מפני שמשורר הוא? — אין ביאליק בן־יחיד בדורנו! הרי ט ש ר נ י ח ו ב ס ק י, שהשיב לפנינו הוד והדר מערבות האידיליה; הרי ש נ י א ו ר, שהשפיע עלינו עוז ובריות מן התקופה שלפני מתן־תורה. כולנו מוקירים את שירתם; אך אין אנו מדבקים בה, חוץ מיחידים, בעלי שורש־נשמה של אותם משוררים.

תאמר: משורר לאומי הוא? — גם ג ו ר ד ו ן היה משורר לאומי! אמנם, משנתקו מיתרי כנורו, עמדו עליו עוררין לגזול ממנו כתר־השירה, ונלחמו גם יכלו לארי המת; אולם את זה אין להביא בחשבון כל־עיקר, משום שגם לפני ההשגות היינו קוראים את דבריו בדחילו יותר מאשר ברחימו.

יש אומרים: נביא הוא! — והדברים מתקבלים על הדעת, אך אינם מניחים אותה. כמה נביאים קמו לו לישראל בימי־קדם — האם הראו להם בני־דורם חבה יתירה ב ע ו ד ם ב ח י י ם. ומה נשתנה ביאליק, שזכה לשכר־מצוה בעולם־הזה? אפשר לענות ולאמר, כי לא הרי אחרונים כהרי ראשונים — כי טובים אנו מאבותינו רודפי הנביאים; אך מי תמים ויאמין לתשובה זו?

אחרים אומרים: ממקור־קדומים הוא! — והדברים נכונים, אך סתמיים ביותר, וצריכים תוספת והגדרה. מקור־הקדומים של אומתנו מסתעף לכמה זרמים, השופעים דרך צנורות שונים, ולא הרי האחד כהרי השני. הגדת־עתידות, למשל, ממקור־קדומים היא, וכמוה כן הקינה, התוכחה ודומיהן. והנה הגדת־עתידות היתה מביאה את השומעים לידי לעג, קינה — לידי דכדוך־הנפש, תוכחה — לידי אימה או לידי חרון. ואיזהו הצנור, שדרכו יוליך אדם את השפע — ויקנה לו חבה ודבקות?

בדוק בגעגועיך ותמצא, כי צנור זה אינו אלא צנור־התפלה, שאותו מצא ביאליק סתום — ופתחו.

אולם המושג „תפלה" נטשטש מרוב שמוש; וכדי שניכל להגותו בכונה, נחוץ להתעכב עליו בראשונה, לברר את מהותו ולהשיבו לאיתנו.

ארבע מדרגות בתפלה: א) תפלת־הקבע של הצבור; ב) תפלת־הקבע של היחיד; ג) תפלת־עראי שאולה; ד) התפלה המקורית.

במדרגה התחתונה של הסולם עומדת ה ת פ ל ה ־ ב צ ב ו ר. איזהו האדם המבקש לו שותפים לדברים־שבלב? — כל שהוא בבחינת א ב ן. האבן הזאת עלולה להתיז מקרבה ניצוצות־ניצוצות, אם אך יקרבוה אל אחותה האבן ביד חזקה; אבל, כל זמן שהיא מונחת כבדה, אין התלהבות חלה בה. יתר על כן: הניצוץ שיש בה אחד ואחד מאלה אינו תופס הרבה, לא במקום ולא בזמן, וממיעוט חשיבותו אינו קובע ברכה לעצמו; ורק בהתקרב ניצוץ לניצוץ במספר הגון, הם מצטרפים ל„מנין", ששלהבתו מספיקה לא כדי שעה קלה של תפלה־במשורה. מ נ י ן יש כאן, אך לא ב נ י ן.

למעלה מתפלה־בצבור עומדת ה ת פ ל ה ־ ב י ח י ד ו ת. כל שאינו מפחד לפרוש מן הצבור, מעיד על עצמו, כי הניצוץ שבנפשו בעל־עצמיות הוא. אמנם גם במדרגה זו אין הניצוץ מתלקח מאליו: נרדם הוא, ואינו יוצא מן הכח אל הפועל עד שתגע בו התעוררות מן־החוץ, בצורת מ צ ו ה המזרזת בו ומכריזה: פלוני־אלמוני, הגיע זמן קריאת־שמע של שחרית — קום ויחד את

בוראך!... אולם ניצוץ זה של המתפלל ביחידות, מכיון שניצוץ, הריהו בבחינת „חי נושא את עצמו", ואינו תלוי בגמילות־חסד של שותפים.

בין במדרגה ראשונה, בין במדרגה שניה, התפלה מצות אנשים מלומדה היא. כולה מן־המוכן — הצורך בה, תוכנה, שעורה, זמנה ומקומה, — והמתפלל אינו רשאי לשנות בה ובתנאיה אף במשהו. חובה היא, ובמקום שיש חובה אין השלהבת עולה מאליה. קבע היא, בלתי־מסתגלת אל צרכיה המתהוים של הנפש, ויוצא מזה, שהנפש החיה מצווה להסתגל אל התפלה המאובנת. גזירה היא, ואין גזירה נכנסת אל הלב; לפי זה התפלה מן השפה ולחוץ היא. וזכר לדבר יש: שכל המצווים על תפלת־קבע [illegible] עול היא, ואין מושכים בעול מתוך אהבה, אלא מתוך יראה. מתנת־חנם היא, והמקבל עומד בה כעני־ממעש, ומחוה קידה כעבד לפני רבו. בבחינת מי־בורות היא: הבור סוד ואינו מאבד טפה, אך מים חיים אין בו.

במדרגה גבוהה מתפלת־קבע עומדת תפלת־עראי השאולה. גם זו מתרקמת מחוץ ללבו של המתפלל; אולם השאיפה אליה נובעת מבפנים. בבחינת בת־זוג היא, שכל המשתוקק אליה חייב לחזר אחריה; וכשהוא מוצאה, אינו מוצאה אלא ביגיעה, הלכך הוא רואה עצמו כקונה ולא כמקבל־נדבה. הצורך גרמה, ובמדה זו יש לה אחיזה בלב אומרה. רשות היא, ואין אדם נזקק לה אלא מתוך אהבה. תוצאת הבחירה היא, ואין הבוחר אסור בשלשלאות של תוכן, שעור, זמן ומקום קבועים מראש. — המיוחד שבתפלה זו היא, שגם היא „בעלת־בחירה", בלתי כפופה לדורשיה, ולא בכל עת היא נמצאת להם. פעמים שהנפש, הצמאה לתפלה, תועה בישימון, ובשעת דחקה היא שותה מן המים המרים, או שהיא חובקת אבן צחיחה וקוראת לה: אמי, אמי!

שונה היא תפלת־העראי מחברותיה שנמנו לפניה; אך יש בהן צד־שוה אחד, שהוא כפול־שלשה: מה תפלות־קבע העתקות הן, אף זו העתקה; מה תפלות־הקבע אין המתפלל מושל בהן, אף זו כך; ומה הן עקרות, אף היא אין לה תולדות.

[illegible] התפלה המקורית.

שבה הרגש ובטויו נולדים תאומים, בזמן אחד ותוך לב אחד. תפלה זו אין בה לא משום קבע, לא משום עוה, ולא משום „גנבא דכבפא"; [illegible] לא במה שאין בה, כי־אם במה שיש בה. יניקתה מקרקע־בעליה; על־כן עורך אותה בעליה מתוך ענוה של בן־חורין: עיניו למטה ולבו למעלה — כבן לפני אביו. ממעין המתגבר היא נובעת, ואין בה חשש יבושת. יצירה היא, ויצירה עשויה להסתגל: נשמעת היא לכשרון יוצרה והולמת את מעוף־רוחו באותה שעה. יוצאת היא כולה מן הלב, ולפיכך חביבה היא יותר מחברותיה, ואפילו הצבור, שבכלל נוח לו הקבוע מן החדש, מודה בכך בשעת־הדחק. תדע, שכן בכל זמן שהצבור צועק ואינו נענה, הוא שולח לפניו את היחיד, היודע לכוון תפלתו לפי צורך־השעה. ואף־על־פי שהיוצר מושל בתפלתו, אין היא משועבדת לו [illegible]. בבחינת בת היא, שמולידה מנחילה מסגולותיו, אך אינו מתעמר בה. — עד כאן התפלה המקורית — תולדה; ומכאן ואילך היא נעשית אב — טופס־ראשון לתפלותיהם של אחרים, אם יחידים או קהלות. המתפלל־בעדו, המתנה את געגועיו הפרטיים, מעורר הד בלב יחידים, מאחיר לגעגועים, והללו מלחשים עמו כל אחד מחביון פנתו; [illegible] שבצרת הרבים לו צר, הקהל חוזר על ברכותיו בקול רם. בין אלה ובין אלה — מסילתם נעשית [illegible].

מועטים הם בעלי־התפלה, יחידי־סגולה, שלא כל דור זוכה להם; אולם רוב בנין של מתפללים הם: כי מה יעשו ששים רבוא של בעלי־מנין באין לפניהם מפלס־נתיבה אחת, אשר יתן צורה לרחשי־לבם ואשר ישים את התפלה בפיהם? „אז ישיר משה ובני־ישראל" — [illegible] בני־ישראל.

אין זה דבר־חדש, שאין תפלותיה משתלשלות דרך ארבע מדרגות אלה. הראשונה בזמן באר התפלה הראשונה במעלה, הלא היא התפלה המקורית. רגש מתחולל בלבו של אדם ויוצר, היודע לכבוש את הרוח ולהלבישו צורה — והלב משתפך בתפלה, אם על עצמו או על הקהל. [illegible] האבי־התפלה, שלבם בן־חורין ולשונם אסורה: נפשם חלה ואינה [illegible] להם התוך בתפלה שאולה, שנולדה לרגלי צרכים כצרכיהם. מכיון שבני־החברה שנו ושלשו בתפלה שאולה, שלא השתתפו ביצירתה, היא נעשית להם כחובה, והם קובעים [illegible]; ולאט־לאט הופכה ההרגל לטבע שני, שאינו טעון כוונת־הלב מלכתחילה. ואז, ותיקים שבחברה משכימים ומעריבים להזור על התפלה ביחידות; [illegible] ביחידות, החוק כונסם למקום אחד, בשעה ידועה, ושם הם כופים עצמם עד שרוצים בתפלה.

דרכה של תפלה מלמעלה למטה היא איפוא: לידתה — בקדשי־קדשים של היוצר, המקריב משלו; משם היא נעקרת ובאה לקנן בלבם של המעתיקים, הקונים אותה ביגיעה; אחר־כך היא נהפכת למזמור־חוקם של ותיקים, הזוכים בה חנם; ולסוף היא נעשית לקרבן־התמיד של הצבור. והתפלה ממדרגה אחרונה, התפלה־בצבור, לאן היא יורדת, כשעברה שעתה ובטל [illegible].

אין היא יורדת, אלא שבה ומתעלה.

[illegible] גם שארית נשמתה של תפלת־[illegible] בינתים מתפתח הלב ומתמלא תביעות חדשות והמיה חדשה; ולב זה המשוחרר, התובע תפלה חדשה, מנתק את הקשרים שבינו ובין התפלה הישנה, שנפסלה. אותה שעה, שנכברתה תפלה מן הפה ותפלת־הלב עדיין לא נתגלתה, שעת בין־השמשות היא. הללו של העולם החברתי מתרוקן מכל [illegible]; נפש האדם יראה את געגועיה הערטילאים;

ונרדמה, כאילו נצחה הדממה את הרחש נצחון גמור. והלב והפה כאחד נאלמו עולמית. אולם כל עוד יש בחברה כמעט־החיים, אין הרחש מת; מפני שאין הדבר חיה שרויה בלא תפלה ימים רבים. הדממה המעיקה אינה אלא הדממה שלפני יצירה; יעבור זמנה ותשוב תקופת־הלחש לכשהיתה. החברה מעמידה מתוכה שליחי־צבור בעלי־יצירה, והללו נופחים רוח חיה במלים רמתית, עדידי צירופים חדשים, מרוריים. ידידי דבורה.

ואנחנו — בני אברהם, יצחק ויעקב?

מתחילה בעלי־תפלה היו אבותינו: — אביה של אומתנו הראה בקיאותו בתכסיסי־תפלה, בין כשהתפלל על עצמו, בברית בין הבתרים, בין כשהתפלל על אדרים במעשה סדום ועמורה. מחוקקנו — כבר העידו עליו בני־מדין, שביניהם גדל, כי לא היה כחו אלא בפיו. ותורה מעידה, שיודע היה לכוון תפלתו לפי צורך־השעה: על היחיד הסתפק בתפלה הקצרה „אל, נא, רפא־נא לה"; וכשהיה כלל־ישראל בסכנה, „התנפל לפני ה' את ארבעים היום וארבעים הלילה". וראה, כמה חביבה היתה תפלתו לפני המקום, שלא שבה ריקם מעולם, חוץ מפעם אחת — כשבקש רחמים על עצמו. גבורינו, לא נצחה חרב־פיפיות שבידם אלא בזכות רוממות־אל שבגרונם. נביאינו, כל חייהם היו תפלה אחת ארוכה. ספר־תהלותינו, אין לך אומה ולשון שלא באה ללקוט ממנו צרי לנפש. מקדשנו נועד להיות „בית־תפלה לכל העמים". ואף אלהינו, כשבא להגביר מדת־הרחמים על מדת־הדין, הוא פותח ב„יהי רצון".

בני־העליה היו מחברי התפלות, ושאר בני־האומה היו קוראיהן, איש כפי השגתו. וכל עוד היה ישראל נער, לא נעשתה לו התפלה לחוק־עולם; אלא בכל דור ודור היתה מתחדשת, לפי צרכיו של אותו דור, ואדם מישראל היה רשאי לשפוך שיחו לפני קונו, בכל מקום ובכל זמן שהוא — והקדוש־ברוך־הוא שומע תפלתו. „בכל המקום אשר אזכיר את שמי, אבוא אליך וברכתיך".

אך משלקתה חופשתנו, לקה עמה גם חופש התפלה. את מקום הנביאים־היוצרים ירשו החכמים־המתקנים, והללו תקנו תפלות בשביל אחרים ועשאון חובת־גברא, דבר השוה לכל נפש. מאז נהפכה התפלה לעבודה. אמנם עדיין היתה העבודה — „עבודה שבלב"; והלב לא חרב כליל אפילו עם חורבן־הבית: להו הפיוטי נגנז, כדי שלא תהיה עין־רעה שולטת בו. אך לא נס. ולפי זה אנו מוצאים, שקיום־המצוה היה מסור לכונת־הלב: העוסק בתורה היה פטור מן המצוה, לדעת האחד; השני לא היה מתפלל אלא במקום שהוא לומד; היה מי שסבר, כי תפלת־ערבית רשות היא; אחרים לא היתה דעתם נוחה מתפלת־קבע, שאין עמה חידוש. ומזמן לזמן השתחרר הלב מכבלי ה„עבודה", והשתפך בתפלה מקורית נאדרה, כתפלותיהם של אבן־גבירול, הלוי וחבריהם — עד תפלת „לכה דודי" ועד בכלל. אולם אלה היו היוצאים מן הכלל — ה„זכר למקדש"; בעוד ששאר הפייטנים מימי־הבינים חברו „יוצרות" תחת יצירות, ומקומה של השתפכות־הלב נטרה אצים השתפכות־החמר.

ומשגברו הצרות ונתמעטו הלבבות ביותר, נסתתמו מעינות התפלה לגמרי, ונשפטנו להיות צמאינו במי בירות, בלקוטי־קדמוניות בלבד; ואז נחתם סדור־התפלה. תוצאותיהן הקשות של חתימות ממין זה ידועות למדי: עם התימת המקרא נקפד חוט הנבואה; חתימת התלמוד היתה סוף הוראה. גם חתימת הסדור הביאה לידי תוצאה מעין זו: על־ידיה נחתם גזר־דינה של התפלה בת־החורין, בין התפשטות החיצון ובין התפשטות לשעורין. ומכיון שנמסרה התפלה לדפוס, נמסר גם הלב לדפוס — כי קבל עליו את הדין בהכנעה וחדל להתקומם. אפילו החסידות, שנתכוונה להפוך קערה על פיה ולעשות את יסוד־התפלה על־ידי [illegible] בעיקרן. אפילו היא לא היה בבדה [illegible] ב„סדור". [illegible] בחידושים כל־שהם, כעין התרת תפלה־ביחידות, איחור זמנה, ושנוי הסדר של פרקיה — „הודו" קודם ל„ברוך שאמר" או „ברוך שאמר" קודם ל„הודו" — ובתקונים כאלה דמתה לצאת ידי [illegible] של [illegible].

ירידתנו כשהיא לעצמה היתה [illegible] — ממקום נתגלגלנו והיינו לעבדי־הסדור. אולם יותר מדי ארכה התקופה האחרונה, [illegible], עד שכמעט נואשנו [illegible] [illegible] להראות כימני חיים חדשים; החיים החדשים הולידו תביעות חדשות, שלעומתן נראה הסדור הישן — ישן נושן. הלב התוסס בעט בתפלה נוקשה; תפלה חדשה עוד טרם נשמעה; אלמי־התפלה נתרבו במחננו, ובחללו של עולמנו גברו הקרירות והריקניות. והיינו משתאים לדעת, אם השעה שעת בין־השמשות היא, שעת־מעבר מדומיה לשירה חדשה, או השעה האחרונה, המבשרת את ביא [illegible] הנצחית.

בדור שלפנינו נתעורר ניצוץ של תפלה ונאחז בנשמתו של משורר הדור ההוא, י. ל. גורדון, שיישר את המסילה לפני ביאליק בכמה אופנים. אולם הניצוץ הזה נתגלגל לתוך „הים הקרוש", לתוך סביבה של כפירה, על־כן לא יצא ללהב; בקפאון זרח ובקפאון כבה. בשביל שיפתח פה לאלמים, היתה דרושה שלהבת שלמה מצד אחד וספירה־של־כושר מצד שני — נפש משורש־התפלה בתוך דור־זכאי; ושני התנאים הללו נתמלאו עתה. השלהבת נגלתה בנשמתו של ביאליק, והספירה הכשרה נמצאה בדור בעל־תשובה זה, שאנו חיים בו.

אם לשירה — יש לו, לביאליק, חברים בספרותנו; אך [illegible] אין לו חבר בין משוררי הדור. שהם מנגנים [illegible], [illegible] מדובב את שפתותינו; הם מגלים לנו [illegible] [illegible], [illegible] מסייע לנו לגלות את לבנו אנו.

ספר־תהלות של חיים נחמן ביאליק אינו סדור „[illegible]". [illegible] בו המית־הגעגועים שבין אדם לקונו; וחסרה בו תפלה־זכה לאדם, הרגיל בחובת־הלבבות. הבורחים מן האישה אל האישה מוצאים בו הד לרחשי לבבם; אך הבורח מפני האלהים אל האלהים ו„מתכבד

מחמתו בצלו" — עד היום הוא מחויב ללכת אצל המשוררים־הפילוסופים של תקופת־ספרד. מי שיצרו הטוב משיאו ליהנות מיפיו של הטבע המוחש, ידרוש בביאליק; אך מי שנכסף להדבק ב„זיו־העולם", מפני שהוא „חולה אהבתו", לא ימצא אצלו תרופה. תובע הוא, משוררנו, את עלבונו של היהודי מאלהי ישראל; אך מתהלך הוא בשלום עם „יוצר אור ובורא חושך". שבכלל „דרך רשעים צלחה" בעולמו. כלל־ישראל מצא בו סניגור; אולם הפרט, היחיד הנמק בעוון־הולדו, ישוב ממנו כלעומת שבא. בקיצור, ביאליק אינו פוסק אחרון; ואין לתמוה על כך: ה„סדור" החדש לא נחתם בו, אלא נפתח על־ידיו, — והמתחיל בתחיה אין אומרים לו „גמור!"...

דייהו, שזכה להיות הפותח את צנור־התפלה הסתום וכשיפתר חלום־התחיה לטובה והמשכת־השפע תהיה לנחלת הרבים, יעמוד קובץ־מזמוריו בראש סדור־התפלה החדש של אומתנו המחודשת: סדור־התפלה הפתוח [illegible] בכל נפתולי החיים, [illegible]; סדור־התפלה המתפתח — שיהיה מתמלא מדור לדור ואינו נחתם עולמית.

כ"ט ניסן, תרע"ו

המעפילים

מאת

מ. שיינקין.

(המשך)

* * *

חות גילין בנויה ומסודרה בסגנון ה„חצרות" של האצילים בעלי האחוזות הגדולות באירופה. שדרות ארוכות של עצים נטועות משני צדי הדרך, המובילה אל שער החצר. בחדבר שבפנים החצר בנוי מצד אחד בתוך גנת־פרחים בית־הפקידות, בית גדול והבנוי(?) עם מרפסות, אולמים וחדרים מרווחים; ומן הצד השני — בנין מרובע של תאים נמוכים — מעונות לפועלים, אסמים ורפתים — מסביב לחצר פנימית גדולה. מאחורי הבנינים מצד אחד גן גדול של עצי־פרי וחורשה של אקליפטים, וביניהם שביל נטוע שיחי־פרחים משני עבריו, ומן הצד השני יער של צפצפות לאורך כל הגבול הצפוני של מגרש החוה, להגנה בפני הרוחות הקרות בחורף. ממול השער שנכנסנו בו — עוד שער, ומשם נמשכת דרך רחבה בין שדרות עצים וגני־ירקות משני עבריה עד לחורשת זיתים צעירה, ועד ליער של צפצפות במערבו של מגרש הפקידות. בכל הככר לארכה ולרחבה נמשכות תעלות ואמות־המים להשקות את העצים, הפרחים והירקות. שגשוג, פריחה ורעננות כאילו הסתתרו והתבצרו פה בארמון־קסם באמצע המישור הגדול אשר מסביב, הריק מכל עץ ושיח.

הפקיד, יהודי ספרדי מדמשק, וסגנו, יהודי צעיר, אשכנזי, מיפו, קבלו אותנו בסבר פנים יפות, אם כי אורחים לא־קרואים היינו. היהודים היחידים הם פה בכל המחוז והפלך, מבלים את כל ימיהם בין קבוצות הפועלים והשומרים הערביים, על־כן שמחו לקראתנו, לשמוע את הנעשה בעולם העברי ובעולם הגדול. במהירות מיוחדה פנו ופנו את המקומות לנו ולבהמתנו; ועד שהספקנו להתרחץ, לנוח קצת מעמל היום ולשתות מכדי החלב הרענן שהגישו לנו, כבר היה הכל מוכן לסעודת הערב: מצות לחם מעשה מחבת, שמנת וגבינת הערביים (לבן), ולאחרונה — יונים צלויות, פירות ויין, הכל מאשר גדל ומוכן אצלם בחוה.

השלחן היה ערוך בגן תחת כפת השמים, לאור הירח ונגהי הכוכבים ורחמית הערבים וזמזום היתושים. אלו האחרונים אמנם הטרידו אותנו הרבה, וגם ידענו, כי עלולים הם להטיל בנו את ביצי הקדחת; ואולם הטרחה לגרשם היתה שוה לנו ברוח הקריר ובריח הנעים אשר בין העצים ושיחי השושנים.

עד שעה מאוחרת בלילה טיילנו בין שדרות העצים והפרחים. שיחותינו היו בראשונה מעשיות ויבשות: הקירות והרישות על־אדות תנאי המקום והסביבה מנקודת־ההשקפה של הישוב העברי. ואולם הזוהר המקסים של הסהר המלא, הצל המסתורי של הגן והחורשה, ניצוצות האור המתעה של תולעי־יוהנא אשר בינות לשיחים וצפרית־לאיש, המכריזות באופל פה ושם כנשמות תועות, — כל זה עורר והשליט בנו את הלך־הרוח הפיוטי, את הגעגועים, השאיפות והתקוות, המפעפעים במח ובלב כל איש עברי בארץ־ישראל, את השמחה הנכונה תמיד להתפרץ מתוך היגון הכמוס, כצפורת רבת־צבעים זו, בקומה התהיר מתוך גיהם התולעת הנרדמת...

נתנו חופשה להזיותינו ולחלומותינו על־אדות ישוב עברי גדול בחבל־ארצנו זה, הריק כמעט מאדם; כל מאויינו החבויים יצאו מחביוני לבותינו, ומבלי מצוא בטוי נכון בדברים הפשוטים, התלכדו בשיר ובזמרה:

שירי שדי על הדימית...

— — — — —

ישוב, יפרח עוד גם עמי...

בודאי שנבהלו הצפרים, המקננות שם בעפאים, והרד גם חזיר־היער, המסתתר שם בסוף אשר בעומק הגיא מתחת, בשמעו פתאום את הקולות, שהפריעו את דומית הלילה; גם השומרים הערביים, אשר נמו את שנתם על־יד השערים ובקצות היער, התקבצו אלינו וישבחו לשמוע את המנגינה הערבית אשר לשיר:

בין נהר פרת ונהר חדקל

על ההר סתמר דקל...

עוד לא שבעה נפשנו מן הקרירות הנעימה ומן העדן והרעננות; ואילם למרות חפצנו שבנו הביתה, כי ירד הטל על הארץ. ועוד עבודה רבה לפנינו מחר לבקר את כל הסביבה הגדולה באדמת היהודים.

בגורן אשר בבשן.

אחרנו לקום, ולאחר ארוחה קצרה יקרה מהרנו לצאת. הפעם [illegible] הבארון.

בראשונה עלינו אל המעין אשר במרחק קילומטרים אחדים לצפונה של החוה. מים רבים מפכים מיתרת לגבעה נמוכה ויורדים בשלולית רחבה, המסתעפת לתעלות שונות ומסוגלה להשקות אלפי דונמים אדמה. הפקידות והערביים החוכרים משתמשים עתה רק בחלק מישפעת המים האלה להשקאת שדות־תבואות, ירקות ועצים; ואולם אפשר לנטוע פה גם צמר־גפן, כתנה וטאבאק בשטחים גדולים לתעשיה רחבה וגם ממעי עצים שונים, שעוד לא נסו בהם בסביבה זו. מהשיריות, שאינה מסיררת בהלוכה, מתהוות גם בצות אחרות; ועל־יד הכפר הקטן (אשר בו כשלשים משפחות של ערביים כושים) יורד זרם המים ברעש לתוך הגיא העמוק, — ובנפלו הוא מניע גלגל של טחנה קטנה ופשוטה.

גיא זה, אשר בתחתיתו זורם אחד מפלגי הירמוק, עמוק מאד ורחב. יש אשר כתליו זקופים, ומבינות לשכבות הצורים מחלחלים זרמי מים רבים, ויש אשר שפתותיו יורדות בשפוע או גם במדרגות רחבות. על מדרגות מעין אלה אשר ליד הכפר נטועים עצי תפוחים ואגסים, אגוזים, תאנים, רמונים וגפנים, ובינות לעצים ירקות שונים. שאר המקומות בשפוע ובמדרגות מכוסים קנה־סוף גבוה וסמיך, אשר בו יקננו צפרי־הבר וחיות שונות. לפעמים נפגוש פה גם חזיר־היער, ולפעמים רחוקות — גם הדוב והנמר המקומי מהמין הרק; טובים הם לציה, אבל צריך לשמור מפניהם את הבקר, הרועה באחו הדשן והרענן אשר בצלעות העמק.

מתחיל הפלג שם למעלה, הרחק במישור; מסביב לעשתרות־קרנים, על גבול אדמת החוה, הוא נופל באשר אל תהום עמוק ונוהר בקרקעית הגיא בין צורים וסלעים. רבים ועזים מאד המים בימות הגשמים שבחדשי החורף; הם הם שנקרו את הצורים שכבות־שכבות במשך יובלות שנים והרטו צורות שונות בסלעים הזקופים, המתרוממים כבריות פאנטאסטיות בתוך התהומות ומשמשים ליושבי הסביבה חומר לאגדות עתיקות ממלחמת ענקים אחד מהם אולי היה גם עוג מלך הבשן שלנו), על התאבנותם ועל קרבת אלהים, הרובצת עליהם.

במשך הקיץ קטן הוא האשד ובנפילתו הוא משמיע רק שאון רך ועמום, כאגדה מישנת. ומלמטה נוזל הפלג לאטו ברצועה צרה שקופה. פה הוא מתחלק על מרצפת האבן בשתיקה סודית, כאילו ירא הוא לגלות לעולם את סוד התהומות. פה, בעברו על אבני החצץ, הוא צוחק בקול צלצול פעמון־כסף, כילד בריא הצוחק משנתו מתוך חלום טוב. פה פגש במעצור והיה למקוה־מים, אשר ישרצו, יפרו וישחקו בו הדגים הקטנים. והנה חתר ומצא לו דרך, והוא קופץ ובורח ורץ, עד אשר יתפוס

איתו בעל הטחנה בסכר וישעבדנו לסובב באחד מזרועותיו את הגלגל ואת הריחים. ואולם גם ממוקשו זה יתפטר השובב בצחוק פרוע, והתגלגל עד אשר יפגוש ברעהו הפלג, וספרו איש לרעהו את אשר קרם בדרך, והתלכדו שהוב־זרוע וירדו בשאון שמחה וצהלה אל הירמוק ואל הירדן.

חליפות עברנו בעמקים ובככר הגדולה למעלה, על־יד מעינות ואפיקי נחלים, שדות־תבואה רחבים ומרעה בקר וצאן. והבקר כל־כך יפה וטוב — פרות הבשן, ותבואות־הקיץ כל־כך דשנות ורעננות. אכן, זהו מקום לישוב גדול. והכפרים כל־כך מדולדלים, מעטים וקטנים, וכל־כך רחבי אדמת־בור מצפה ומתגעגעת לידים עובדות...

— נקנה־נא את האויר במשיכת קולנו! — קרא אחד מאתנו מתוך מדאה נסתרת.

— תדע־נא הככר, כי היורשים האמתים באו! — קרא השני.

— יזכור־נא גם „אותו זקן”, כי לא נחשה ולא נניח לו עד אשר נהיה אנחנו אדונים בארץ. — תמך בהם השלישי.

והשירה החלה לחצות באויר הזך והצלול:

פה בארץ חמדת אבות

על הירדן ובשדי שם ערביים דוגים..

לנו זאת הארץ תהיה, ואנו — בבונים...

נדמה לנו, כי איזה הד נשמע משם, מתחת חרבות מבצר גמלא... כי גבעת תל־אל־פרש אשר שם במרחק הטתה אוזן לשמע השירה החדשה... כי החרמון השב אשר שם בקצה הצפון חייך מתוך קמטי צוריו לשובבים האלו, שהעירו אותו משינת הצהרים...

ומן העמק הרחוק נשמע שאון שקשוק הגלגלים יצפירת הרכבת — בשורת העתיד.

בצהרים הגענו אל הכפר היותר גדול שבסביבה, סכם־גילן. זקן הכפר קבל אותנו בכבוד ובאהדה, ביחוד שמה לקראת מנהלנו האכר, מיידעי מימים מקדם; גם תבן, גם מספוא נתנו לסוסינו, ומים לנו לרחוץ.

בעלית הבית, במקום קריר, מצאנו מנוחה על מצע של מרבדים רכים ויפים — אטון דמשק ומלאכת הבית. לכבודנו קראו לזבח משפחה: ערכו שלחן וכסאות, במנהג אירופה, אבל למדת כפות ומזלגות עוד לא הגיעו. ערמה של אורז מבושל מונחת על טבלאות עשויות מקלעת קש יפה, וממנה צריך כל אחד לקחת בידו ולטבול במרק המתוקן לזה. וכן יעשו גם לעוגות המצות המיוחדות כמפיות: טובלים אותן בכותח הערבי. את המנית הראשונית טיבר בער־רבית בעצמי ובמגיש לאורחים. ואם כי ראינו, שכולם רחצו את ידיהם היטב קודם לאכילתם, בכל־זאת קשה היה מאד להתגבר על רגש התעוב מישום נגיעת ידיהם בשרים. לעומת זה נזהרים הם בשתית המים מתוך הכד: כל אחד יוצק אל פיהו,

מברי נגיע בקצהו, ויש גם שהם שופכים מעט מן הכלי קודם לשתיתם, כנהוג לפנים בישראל, לשמירה מפני רוח רעה.

הערביים יעצו לנו ללכת הלאה מערבה, באמרם, כי לא נדע להעריך את אדמת היהודים ואת הסביבה כולה, אם לא נראה את הככר אשר במערב ואת אדמת המרעה אשר בסביבות הכפר נאפא. ואולם עלינו היה לשוב באותו יום אל ההוה, כי ביום מחר צריכים אנחנו ללכת לדמשק והלאה משם, אל החרמון.

בדרך אחרת שבנו. עוד הפעם אדמת בר ומרעה, ואין כפרים. ורבה העזובה. ובנטות צללי ערב, המעוררים תמיד געגועים ומחשבות נוגות, הדרך עוד יותר לנהר במה יגרם השאר הדמיון איך הם אחינו העברים?

כששבנו בין־הערבים אל ההוה „העברית" הגדולה, העשירה והיפה, וראינו את כל קבוצת העובדים, שאין אף יהודי אחד ביניהם, נזכרנו מבלי משים ב„רביצית" הפועלים שם במערב הארץ. המתהבטים „לכבוש" את העבודה, למצוא כברת ארץ ופריטיות האחרים, ובהמות וכלים. פה יש הכל, כיד הבארון הנדיב... ויהודי עובד אין.

וכשישבתי בשעה מאוחרת בלילה מאדירי ההירשה על שפת הגיא והקשבתי להמית מפלי המים שם באשד ובנקרות הצורים, — צפה לפני בת־הקול המנהמת כיונה:

אוי לו לאב שהגלה את בניו,
ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם¹.

נאומו של הנשיא ווילסון לפני הקונגרס

הנאום שנשא נשיא ארצות־הברית לפני חברי הקונגרס בוואשינגטון באחד־עשר בנובמבר, בפרסמו את תנאי הפסקת המלחמה עם גרמניה.

אדוני חברי הקונגרס:

בימים אלו של חלופים פתאומיים ורועשים יותר נקל יהיה לי מצד רגש האחריות, כי אמלא בעצמי את החובה להודיעכם את הפרטים היותר חשובים של הענינים העומדים לפנינו.

המורשים הגרמנים, שעל־פי הזמנת מועצת המלחמה העליונה באו בדברים עם המארשאל פוש, קבלו וחתמו את תנאי הפסקת המלחמה, שהיו ברשותו להודיעם.

ובכן, קץ המלחמה הנה בא; כי עם קבלת תנאי הפסקת המלחמה לא יוכלו המצביאים הגרמנים להחל שנית במלחמה.

קשה מאד להעריך בשעה זו את תוצאות הנעשה. אני יודעים עתה רק זאת, כי עברה המלחמה הנוראה, שהתפשטה בשלהבת אוכלת ממדינה למדינה עד שהיה כל העולם לתבערה אחת נוראה, כי עמנו זכה להכנס למלחמה זו ברגע היותר מכריע, ונכנס באופן כזה ובכח כזה, עד כי היה סיפק בידינו להועיל ולהגיע לתוצאות הגדולות, שאנו יכולים להתגאות בהן בכל לב.

יודעים אנו גם את זאת, כי מטרת המלחמה הושגה — המטרה, שהיתה משאת־נפש כל אוהבי החופש; והושגה בשלמות מרעישה כל־כך, שקשה לנו עדיין לתפוס אותה במלואה.

האימפריאליזם המזוין, באותו המובן שהיה מקובל אצל האנשים, אשר רק תמול היו מושלי גרמניה, הגיע עתה אל קצו, ושאיפות הרשע נחלו מפלה נוראה. מי יעיז עתה להשיבו לתחיה?

משובת הזדון של הכנופיה הצבאית הגרמנית, שהיה בכחה להפריע את שלום העולם בסתר ועל דעת יחיד, הגיעה לידי שמיטה והורבן, והעיקר — מה שיותר חשוב לנו — חלפה ואיננה.

הראשים הגדולים, שהתחברו בהתיחדם להריסת הזדון, באו עתה לידי אחדות גמורה במטרתם המשותפת להשכין שלום בעולם. שלום אשר יתן ספוק לעולם כולו הנכסף לצדק ויושר, שיתגשמו בישובים בנויים על יסודות יותר טובים ונאמנים מאשר ההתחרות האגואיסטית של הממשלות העצומות. אין לבוא בהשערות על מה שיש בדעת המנצחים; לא רק דעה ברורה יש להם בדבר, כי־אם גם לב נכון. מטרתם הגלויה היא לתת ספוק והגנה לחלשים ולהשוות את זכויותיהם הצודקות עם זכויות של החזקים.

האופי והשאיפות של הממשלות המנצחות כבר באו לידי גלוי באופן מעשי: באי־כחן במועצת־המלחמה העליונה החליטו פה אחד להבטיח לעמי המדינות המרכזיות, כי ישתדלו בכל האופנים האפשריים להספיק להם מזון ולהקל את המחסור הנורא, המסכן את חייהם: ובהקדם האפשרי יעשו הצעדים הדרושים להמציא את כחות העזרה באותו האופן המסודר, שהמציאו את העזרה לבלגים. באניות הפנויות של המדינות המרכזיות ישתמשו להקל את מצבם הנורא של התושבים האומללים בארצות ההן, באופן שמחשבותיהם ומרצם יהיו פנויים לעבודה הגדולה והקשה של שנוי החיים הפוליטיים, הצפוי להם מכל העברים. הרעב איננו מהולל תקונים; הרעב הוא אב הרשעות ולכל התכונה הרעה, המפריעה בעד הסדר הנכון בחיים.

כי בנפול הממשלות הקודמות, שהיו מעיקות כחזיון־ברית על העמים אשר במרכז אירופה, בא תחתן לא רק שנוי, כי־אם מהפכה. והמהפכה הזאת לא תלבש במהרה

---

¹ כשובי מנסיעתי זו נכנסתי במשאומתי עם הפרידית של הבארון והציונים על־אדות סדור קבוצה עברית בעד העבודה בחות גילין, ולא פגשתי ביניהם נטיה יתירה לזה. בשנה שלפני המלחמה מצאתי ציוני עשיר אחד מריבות שהנה מפרידות הבאריו דבר הגני מאדמתי שבעבר הירדן בפרוד גמור ובתנאים נוחים מאד, ורק שהקדימו להתישב על האדמה במה מאות משפחות במשך זמן ידוע הלוך בבר נעשה ואולם המלחמה הפריעה בדבר. מ. ש.

צורה קבועה ומסודרת, [illegible] מקצוניות אחת לשניה, באופן שאנשים החושבים [illegible] כבר שואלים עתה את עצמם: עם איזו שלטון ובאיזה אופן אפשר יהיה לנו לכרות את ברית [illegible]? [illegible] הכח וההרשאה, שיהיו בידי שלטון זה, [illegible] שיהיה לנו, כי השלטון הזה יהיה איתן ונאמן [illegible] על היחוסים הבין־לאומיים, אשר נקבע בינינו? [illegible] דברים המעוררים דאגות וספקות גדולים: [illegible] הבטחות והתחייבויות, [illegible] להשען בעת בוא השלום?

[illegible] בשעה זו תשובה מספיקה על השאלות שהעמדתי. [illegible] אין רצוני לאמר בזה, שאפסה תקוה למצוא תשובה מספקת בעתיד הקרוב; אני אומר רק, שצריכים אנו [illegible] הזקיאונים, ובעיקר — להיות מסורים בדעותינו לאותן התקוות הגדולות [illegible] בלבותינו בנוגע לדברים [illegible] קצוניות אין להשיג כלום: רוסיה האומללה תשמש לנו אות ומופת. אי־סדרים ממהרים להרוס את עצמם. אם תהיינה פרעות, אם אי־הסדרים ישלטו זמן־מה, ובאה אחריהם דעה צלולה וימי עבודה ובנין, אם רק אנחנו נעזור לכך ולא נפריע.

ההוה וכל אשר לו שייך לאותם הלאומים והעמים, שיכלו לשלוט בעצמם ולפתח את ממשלתם באופן מסודר. העתיד יהיה נחלתם של אלה, שיוכיחו, כי הם ידידי האנושיות. הכבוש בנשק [illegible]; [illegible] את העולם מתוך זה שמכירים בערכו הוא הכובש לדורות. בטוח אני, שאותם העמים, שלמדו להבין את תורת החופש ושסדרו את חייהם בכחות עצמם, הם שנכונים עתה לכבוש את העולם באותו הכח הטהור, שיהיו למופת לאחרים ויושיטו להם יד עזרה.

העמים, שיצאו זה עתה מתחת סבלות ממשלת הזדון ושהגיעו סוף־כל־סוף לידי חירותם, לא ימצאו לעולם את אוצר חופשתם ללהב האבוקה המתלקחת. הם יוכחו, כי המסילה המגואלה בדמי אחיהם תובילם המדברה, ולא אל החוף המקווה. הם נצבים כיום פנים אל פנים עם נסיונם הראשון. אנו מחויבים להיות להם לעמוד־אש, עד שימצאו את עצמם. ובינתים, אם אפשר יהיה הדבר, אנו צריכים לכונן שלום שכזה, שיקבע בצדק וביושר את מקומם הנכון בין העמים, שיפיג מהם את הפחד בפני שכניהם ומושליהם הקודמים ושיתן להם את היכולת להיות בטוחים ושבעי־רצון, כשיביאו את עניניהם בסדר הנכון. כשאני לעצמי, אינני מטיל ספק במטרותיהם ובכשרונותיהם. יש לנו אותות נאמנים, כי יודעים הם לבחור את הדרך, למישול ברוחם ולהסתגל לחיים [illegible] מנוחה ושלום. אם כך יהיה הדבר, נושיט להם את עזרתנו בכל אופן שנוכל; ואם לא — עלינו לחכות בסבלנות ובהבה לאותה השעה, שבלי שום ספק יתעוררו וישובו לאיתנם.

חֲדָשׁוֹת וּמְאֹרָעוֹת

שביתת־הנשק, שנחתמה ביום 11 בנובמבר שעבר בין מדינות־ההסכם וגרמניה, שמה קץ למלחמה הגדולה, שהביאה כל־כך יסורים לעולם בכלל ולעמנו בפרט. אחרי ארבע שנים ורבע של איש ודם בקע אלינו סוף־סוף שחר השלום, אשר [illegible] האומית [illegible], וביניהן גם האומה העברית הקמה לתחיה על אדמת אבותיה.

בשורת השלום עוררה תשואות־התלהבות בקרב היהודים יושבי אמריקה. ביתר עוז חגגו את חג נצחונם של עמי־ההסכם, שהוא גם נצחון ישראל וגאולתו. הם הביעו את רגשות שמחתם באספות ובתהלוכות ובכל מרום נפנפו הדגלים העברים ונשמעו צלילי ההמנון הלאומי „התקוה".

ביום 8 בנובמבר היתה באולם קארנגי, ניו־יורק, אספה של [illegible]

[illegible] עשרה של הבורת יהודי גליציה ובוקובינה באמריקה. ד"ר ש. [illegible] וכויותיהם הלאומיות. המרצה העיר על הצורך [illegible] יהודי גליציה לאחר המלחמה בסך עשרים וחמשה [illegible], כדי להקים את הריסותיהם. הועידה החליטה, בין [illegible] לדרוש, כי הקונגרס היהודי יקרא במהרה לאספה; לפעול על הועד המחוקק המאוחד, כי יעשה דימוקראטי ויקבל אל תוכו באי־כחן של ההסתדרויות הלאומיות הגדולות; לדרוש מיהודי גליציה אשר באמריקה, כי ירשמו בתור חברים בהסתדרות הציונית: לפנות אל הנשיא ווילסון בבקשה, כי באספת־השלום הבאה ינן על עניניהם של העמים המדוכאים, וביניהם גם על עניני יהודי [illegible] [illegible] ש. [illegible] פ. בארון וו. פישמאן; לגזבר — נ. בארקאן; [illegible]

[illegible] ובייעו הרבה להצלחת המלחמה. לפי הספירות עולה, כי בצבא האמריקאי נמצאים עכשיו קרוב ל־200,000 יהודים, ביניהם הרבה [illegible] עד יום ראשון בנובמבר, 1918, נמצאו 2,502 יהודים [illegible] מן הסדר הבירשיביסטי, מיום שרובם סוחרים ובעלי רכוש. בנוגע לעתידות יהודי פולניה ורומניה, הנה יש צורך בדבר, כי המדינות הגדולות יתנו בטוחות בעד מלוא הזכויות בארצות ההן. הדין־וחשבון מביע רגש רצונו על ההכרזה הבריטית לטובת מקלט־בית [illegible]

הונגריה, סרביה, יון וטורקיה נערכו בחירות פקידים לשנה הבאה. נבחרו: לנשיא — לואים מארשאל; לסגנים — ד"ר סיירוס אדלר ויוליוס רוזנוואלד; לגזבר — יצחק וו. ווירטהיים.

— יהודי שווייריה חגגו ברוב פאר את יום ההכרזה הבריטית. באסיפות [illegible] מרובים נאספו לטובת הקרן הלאומית. [illegible] פיניק, הודיע, כי קבל מאת יהודי פילגדלפיה חצי מיליון מארק [illegible] התנועה הציונית ומאתים אלף מארק לטובת [illegible]

— המאורעות האחרונים באוסטריה עוררו את היהודים שב[illegible] לצאת ולתבוע בפה מלא את זכויותיהם. ד"ר שטרויכר, עסקן ציוני ידוע, דרש בפארלאמינט האוסטרי, כי הממשלה תכיר בזכויותיו הלאומיות [illegible] העם היהודי [illegible] כי תכיר הממשלה בזכותו של עם ישראל על ארצו ההיסטורית [illegible] לאומי. ד"ר צ. ה. היות, הרב הכולל החדש של וינה, דרש ממש כדרישות האלה מאת הקיסר קארל בראיון, שהיה לו עמו זה לא כבר.

בכלל התפשטה עתה מאד [illegible] בין יהודי אוסטריה [illegible] הגיע לידי כך, שאפילו שטרן, נשיא קהלת וינה, מי שהיה כל ימיו מתבולל ומתנגד נמרץ לציוניות, — גם הוא חזר בתשובה ויצא עתה בגלוי לטובת הציוניות, והוא מעורר את בני הנעורים לעבוד ולפעול בעד תנועת התחיה והגאולה [illegible]

— מגיעות לכאן מרוסיה ידיעות רעות בדבר פורענויות יהודיות [illegible] ההמונים החשוכים רווחת האמונה, כי היהודים הם מושלי הארץ ובשלהם באו כל התלאות והמציקות.

— ההסתדרות הציונית של ארצות־הברית קבלה טלגראמה מאת [illegible] בדבר סכנת־פרעות, הצפויה עתה [illegible] המהומות בארץ ופטורי־הגיוס [illegible] לגרש את כל היהודים מן הארץ. בווארשה מוכים היהודים ברחובות [illegible] ערי פולניה. התקוה היחידה עתה היא התערבות חוץ מצד [illegible] ההסתדרות הציונית והועד [illegible] כי ממשלות־ההסכם ישפיעו על [illegible]

— הגיעה לכאן ידיעה, כי בחמש הישיבות הגדולות של ליטה: בערי טילז, קובנה, [illegible] ובתקפס, למרות המחסור [illegible] בחמש מאות תלמידים [illegible] בישיבות [illegible]

— הקבוצה האחרונה של המתנדבים בגדוד העברי הגיעה ללונדון מאמריקה. חברי הקבוצה הזאת יצאו ביום 11 בנובמבר, יום [illegible] בתהלוכה נהדרה עם דגלי ישראל ודגלי אמריקה בחוצות העיר. הקהל ההומה קבל את פני המתנדבים העברים בתרועות שמחה. לכבודם נערך משתה על־ידי הציונים בצפון לונדון. בקרוב יפליגו הטירונים לארץ־ישראל לעסוק שם בעבודת הישוב [illegible]

— הממשלה בפינלנדיה מוסיפה להתנהג ברשע עם היהודים. היא זוממת עתה לגרש את כל יהודי רוסיה. לאלה הפליטים המדיניים בכרים, שבאו אל הארץ. כל השתדלות לבטל את רוע הגזירה לא הועילה. כמו־כן משתמשת הממשלה בכל האמצעים הכשרים ושאינם כשרים, כדי להרחיק גם את היהודים העיקריים מענפי־הכלכלה, שהם עוסקים בהם ביותר, ואז יוכרחו לעזוב את הארץ.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

[illegible]

סיר אלפריד מונד, יהודי מיניסטר בממשלה האנגלית, נדב [illegible] 1 [illegible]

* * *

[illegible]

בלונדון היתה בשבוע שעבר ועידה מיוחדת של ציוני אנגליה. [illegible] יהודיים. הועידה החליטה לברך את המצביא הראשי אלנבי על [illegible] באנגליה, נתן דין־וחשבון מפורט ממעשי המלאכות הציונית בארץ־ישראל [illegible] האנגלית על הכרזתה הציונית ועל סיועה למלאכות, פתח לדבר על המעצורים הקשים, שפגש בדרכו. המעצור הראשון הוא הבדות, כי היהודים מתכוונים לגרש את הערבים מארץ־ישראל. ביד [illegible] בידידות לציוניות. המלאכות סידרה שם הנהגה יהודית, שתפקח על עניני ישראל, וכן משטרה יהודית. היא יסדה ועד־מעשר, שהציעה להפחית את מס ה„עשור" בארבעים אחוזים. האוניברסיטה העברית תהיה פתוחה לתמודים בעוד כחמש שנים. ירושלים זקוקה [illegible] שיצליח לסלק את הסכסוכים הפנימיים מקרב הישוב, וביחוד להביא סדרים בישיבות ובבתי תלמוד־התורה. בתי־המדרש למורים והישיבות צריכים להמצא ברשות הציוניים. ראוי לסגור את כל הישיבות בירושלים ולפתוח רק ישיבה אחת מודרנית. [illegible] כי ארץ־ישראל תמצא בדרכית אנגליה בלבד. ארבעה דברים דרושים לעת־עתה לטובת ארץ־ישראל: א) להשגיח שלא תחלק הארץ לחלקים, לפי הלאומים היושבים בהם; ב) לשנות את חוקי־הקרקע; ג) להשתדל, כי ליהודים תהיה השפעה [illegible] כי המנהיגים הציוניים פנו אל הממשלה האנגלית בבקשה להרשות למלאכות הציונית להמשיך את פעולותיה בארץ־ישראל עד אחר המלחמה. כמו־כן הודיע, כי נתקבל רשיון לשלוח [illegible] שנים אחרות כדי לעזור ליהודי ארץ־ישראל להתבסס. המרצה פנה בבקשה אל היהודים בכל העולם, כי לא יענו על מכתבי־השנוררות הבאים מארץ־ישראל, אלא ישלחו את כל נדבותיהם באמצעות המלאכות הציונית. ששים אלף הדולאר, ששלחו ועדי־[illegible] כל ישראל חברים" הנהיגה הוסיפה את העברית בכל בתי־ספרה אשר בארץ־ישראל.

נחום סוקולוב הודיע בועידה, כי בקרוב תהיה בלונדון ועידה של הציונים מארצות־הברית ומארצות נייטראליות.

מאות אחדות של מתנדבים בגדוד העברי, שבאו זה עתה מאמריקה ללונדון, עברו בסך ברגלים עברים את רחובות העיר עד שהגיעו לאולם הועידה הציונית. ד"ר ווייצמאן וסוקולוב נאמו לפניהם נאומים.

שׁוֹנוֹת

החלטות האספה המכוננת בארץ־ישראל

הועד הזמני של היהודים בארץ־ישראל שלח אלינו את ההחלטות הבאות, שנתקבלו באספה המכוננת, שהשתתפו בה באי־כחן של ההסתדרויות הכלליות והערים והמושבות בשטח הנכבש באותה שעה:

א.

החלטות כלליות.

I. לשאלת השפה והתרבות העברית:

א. שכלול בתי־הספר הקיימים, ויסוד בתי־ספר חדשים במקומות שונים, בהתאם לצרכי השדרות הרחבות של העם ובשים־לב גם לנטיות הדרים וידרישותיהם.

ב. סדור שעורי־ערב ביד רחבה — ביחוד ללמוד השפה העברית, בערים ובמושבות.

ג. יסוד עתון יומי גדול, ואם אפשר, גם ירחון כללי.

ד. התחלת הגשמת הרעיון של הוצאה ספרותית תרגומית לבני הנעורים ולעם.

ה. יסוד, או יותר נכון, הדגש הבמה העברית, העת־עתה בזעיר־אנפין, ולפעול על־ידיה, בעיקר, לטובת הפצת השפה העברית בין השדרות הרחבות של העם.

ו. פתיחת בתי־עם.

ז. משלוח קול־קורא אל כל המוסדות הצבוריים שלנו בתביעה נמרצה, שיקפידו מעתה על השמוש התדירי בשפה העברית בעל־פה ובכתב, ואל הסוחרים בכל מקום בדרישה, שישתמשו בשלטים עברים ויַנהיגו נדר ספרי־החשבון בעברית.

II. לשאלת משפט השלום:

א. האספה מכירה בחובה, המוטלת על כל האזרחים העבריים להשפט בפני בית־משפט־השלום העברי.

ב. בית־משפט־השלום קיים:

1) על־יד ועד כל מושבה ומושבה, ודן בעניני המשפטיים של המושבה.

2) על־יד ועד כל עיר, ודן בעניני המשפטיים של העיר.

ג. על־יד המשרד הארץ־ישראלי קיים בית־משפט־שלום מרכזי, שהוא בית־דין עליון. יסודות בחירתו ותעודתו יעובדו ויוצעו לפני האספה הכללית הבאה.

ד. האספה הנכחית בוחרת עכשיו בית־משפט־שלום מרכזי זמני, מרכב משבעה חברים, ומגבילה את זמן פעולתו עד האספה המיסדת הבאה.

ה. לבית־דין העליון הזמני מוסרים לעבד הצעת תקנות לסדור בתי־משפט־השלום המקומיים והמרכזי.

ו. [illegible]

III. לשאלת הסתדרות היהודים בשטח הנכבש.

א. האספה המכוננת בוחרת באופן זמני, את הועד המכין אשר היה עד כה [illegible]. אותם החברים, אשר היו לפני הכבוש, יחד עם אלה, אשר נבחרו מחדש באספת העסקנים במושבת פתח־תקוה ביום ג בכסליו, שנה זו).

ב. קריאת האספה המיסדת הבאה, וסדור הבחירות אליה נמסרים לועד הזמני האמור.

ג. האספה המכוננת נותנת הוראות לועד הזמני בדבר אופן סדור הבחירות. ההוראות מתחלקות למחייבות ולבלתי־מחייבות (בשביל הועד הזמני). המחייבות הן אלו, שנתקבלנה ברוב דעות של שני־שלישים מהנאספים באספה המכוננת. הבלתי־מחייבות הן אלו, שנתקבלנה ברוב דעות פחות משני־שלישים: אלה האחרונות נמסרות לועד הזמני לברור ולהחלטה.

ההוראות המחייבות

1) הבחירות לאספה המיסדת צריכות להיות על־פי הנוסח המרובע: חשאיות, ישרות, שוות וכלליות בלי הבדל מעמד.

2) כל איש מבן עשרים ומעלה היודע לקרוא, לכתוב ולדבר עברית יש לו הזכות להבחר לציר לאספה המיסדת.

ההוראות הבלתי־מחייבות:

1) נתונה זכות הבחירה האקטיבית והפאסיבית (לבחור ולהבחר) [illegible] הסעיפים הקודמים.

2) נתונה זכות הבחירה האקטיבית (לבחור) רק לאלה היודעים לקרוא ולכתוב עברית.

3) כל קבוצה של מאה איש בוחרת בציר אחד לאספה המיסדת.

4) לכל נקודה ישובית לא פחות מחמשים בוחרים נתונה הזכות לבחור ציר אחד.

5) לבוחרים ממקומות שונים יש הזכות להתאחד לקבוצות־בוחרים משותפות לבחירת צירים.

6) האזרח יכול לאבד את זכות הבחירה האקטיבית והפאסיבית אך ורק על־ידי פסק־דין היוצא מבית־משפט העליון.

ב.

יסודות הבחירות לאספה המיסדת העתידה.

I. לשאלת זכות הבחירה של האשה:

לאשה יש זכות הבחירה האקטיבית והפאסיבית לאספה המיסדת.

II. יחידת הבחירה:

א. מספר הצירים בכל מקום נקבע לפי מספר הנפשות הנמצאות בו.

ב. על כל מאתים נפש נבחר ציר אחד.

ג. לכל נקודה ישובית יש הזכות לבחור ציר, מבלי להביא בחשבון את מספר תושביה.

ד. נתונה הרשות לקבוצות בנות שמונים בודדים הנמצאות במקום אחד להבדל להוג־בוחרים מיוחד כדי לבחור ציר אחד. הבוחרים הנשארים מחוץ לחוג הזה מצטרפים לחוג בחירה כללי, ובוחרים צירים כפי המספר העולה על חלקם אחרי נכוי מספר הצירים [illegible]

ה. המושבות, אשר מספר נפשותיהן עולה יותר מכדי בחירת ציר אחד, יש להן הזכות לצרף את העודף שלהן יחד, ולמועטים

ניתנת הרשות להעמיד את הקאנדידאטורות שלהם בבת־אחת בכל
אחת המושבות ולהביא במנין את מספר הדעות המאוחדות אשר
[illegible]

ג. כדי להבטיח את זכות המיעוט בבחירות, נקבע המידים [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible], כיאם הוא ידוע מרשימה זו כפי הדוגמה הבאה:

ביפו	עירה בערך מספר הצירים 15 ;	הבוחר רושם רק	5—6
בפתח־תקוה	„	11	6—7
בראשון־לציון	„	6	2—3
ברחובות	„	6	2—3
בעקרון	„	2	1—

III. זכות הבחירה:

א. לכל איש ואשה מעשרים ומעלה היודעים לכתוב ולקרוא עברית
[illegible] [illegible] האספה המיסדת.

ב. לכל איש ואשה מעשרים וחמשה ומעלה היודעים לקרוא, לכתוב
ולדבר עברית יש הזכות להבחר לציר לאספה המיסדת.

IV. סדר הבחירות:

א. הבחירות תהיינה בכל המקומות ביום אחד ותמשכנה רק יום אחד.
ב. הבחירות הן חשאיות ע״פי [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] הפתקות נזרקות לתוך הקלפי המיועד, אשר ישלח מהועד הזמני
[illegible] בשטת הנכבש.
ד. בשביל [illegible] [illegible] [illegible] הועד הזמני [illegible]
מפלגתית (לכל מקום) בצרוף באי־כח ועד המושבה.
ה. אחרי הבחירות יפתח הקלפי על־ידי הועדה ובאי־כח המושבה,
והקלפי ישלח חזרה לועד הזמני בצרוף פרטיכל של תוצאות
הבחירות [illegible] כל חברי הועדה ובאי־כח המושבה
בחותם המושבה. יחד עם הקלפי תשלחנה גם פתקות־הבחירה.
ו. כל בוחר לפני גשתו אל הבחירות צריך להרשם אצל ועדת
הבחירות ולקבל כרטיס חתום על־ידי הועדה ובאי־כח המושבה.
בלי זה לא תנתן הרשות לגשת אל הבחירות.
ז. אם [illegible] [illegible] מועמדים יותר ממספר [illegible]
הזה על־ידי הועד הזמני, נכנסים בחשבון רק הראשונים לרשימה
[illegible]
ח. מהמועמדים נחשבים לנבחרים אלה, אשר קבלו רוב מחלט
ממספר הדעות העולה על היהו של כל ציר במקום הזה.
ט. אם בבחירות לא נבחרו מועמדים ברוב מחלט, אז צריכות להיות
בחירות [illegible] [illegible] [illegible]

ג.

[illegible] [illegible] של האספה המיסדת [illegible]

א. קביעת צורת ההסתדרות של יהודי ארץ־ישראל.
1) כחות מחוקקים.
[illegible]
ב. קביעת מודוס של שתוף העבודה בין הסתדרות יהודי ארץ־
ישראל [illegible] [illegible]
ג. הקמת ההריסות בזמן המלחמה.
ד. החנוך והשפה.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ח. עניני העבודה

ט. עניני הצדקה והעזרה הצבורית
י. המשפט
יא. בריאות העם.

כל השאלות האלה אינן בשבילנו ענין להלכה ולעיון בלבד,
אלא דורשות את פתרונן למעשה, — ומהן יש אשר אנו נתקלים
בהן [illegible] [illegible]

לתכלית זו מנה הועד הזמני ועדות מיוחדות מורכבות מבעלי־
מקצוע: ועדה לכל סעיף וסעיף, שתעודתן:

א. עבוד הצעות ותכניות לעבודת האספה המיסדת בתחומי
[illegible]
ב. מנוי מרצים ראשיים בכל השאלות הנדונות בפני האספה
המיסדת.

ההצעות המפורטות, אשר תעובדנה על־ידי הועדות האלה,
תתפרסמנה בחוברת הבאה של „ידיעות הועד הזמני“; ועל־ידי
כך תהיה האפשרות לצבור לעיין בהן ולדון עליהן עוד קודם שתתאסף
האספה המיסדת.

חברי הועד הזמני הם:

אייזנברג אהרן, רחובות. גוטמאן (ש. בן־ציון), יפו. גיסין
[illegible], פתח־תקוה. הופין אליעזר, ירושלים. מהנדס כימאי וויגיר
מאיר, [illegible] [illegible] [illegible]. אגרונים [illegible],
יפו. לובמאן דוב, ראשון. לייבוביץ דוב, גדרה. מילר טוביה,
רחובות. [illegible] [illegible]. סבירדלוב דוד, יפו.
פרידמאן [illegible] פתח־תקוה. שטמפר, פתח־תקוה. אפרתי א., נס־
ציונה. זיינר, ראשון. גולר, עקרון.

[illegible]:

אייזנברג [illegible] [illegible] אימייר דוד, יפו. ברלין אליהו,
יפו. [illegible] [illegible] [illegible] יצחק (א. ציוני),
יפו. [illegible] [illegible] יפו. בן מרדכי בן [illegible],
יפו. מאירוביץ מנשה, ראשון. שפרינצאר יוסף, יפו.

* * *

תשובות המערכת.

[illegible] את כתבי־ידם אל המערכת אנו מודיעים
בזה, כי כתבי־יד, שאינם מתקבלים לדפוס, אינם מוחזרים לבעליהם.
ולפיכך מתבקשים בזה כל הכותבים המתחילים: א) להשאיר תחת
ידם העתקה מחבוריהם, הנשלחים למערכת, אם אלה יקרים בעיניהם;
ב) שלא יצרפו לכתבי־היד תוי־פוסטה ושלא לבוא אחר־כך בטרוניה
עם המערכת בדרישת תשובה. אלה מן הכותבים, הראויים לפי ערך
חבוריהם, להיות נענים — מובטח להם, שיקבלו תשובה גם בשלא
[illegible] לכתבי־ידם.

— לא יודפסו: „לשנת ה׳ע׳ט׳ר׳ת׳“ (שיר) מאת ש—אל
הל—י ל—ן; „חרטה מאוחרת“ (ציור) מאת י. ב. צ—ן פ—ם;
„אביב“ (שיר) מאת א. ז׳ ה—ב; „לשנה החדשה“ (שיר) מאת
י—ב ב—ן; „הגיעה השעה!“ מאת מ. י. מ—ן; „ישראל,
המתנדבים“ (שירים) מאת ב. מ—ס; „על־יד הגדר“ (שיר) מאת
י—ף א—ה ר—ם; שירים מאת י. ח. ב—ן ד—ר (יפו); „[illegible]
[illegible]“ מאת [illegible] [illegible] מאת ד. א ג—ר. [illegible]
[illegible] [illegible] בעתיד מאת מ—ר ר—ם;
[illegible] עברי וציוני אנכי“ מאת א—ן ב—ן; [illegible]
[illegible] מאת ר. ל—ן; „מספר מר“ (שיר) מאת י—א ל—ב ע—ן

אנו מבקשים את קוראי „התורן" להיות לו לעזור בעבודתו החשובה לטובת „התורן".

הנהלת „התורן".

כתובת

„אָסָף"

ASAPH PUBLISHING CO.
101 W. 113th St., New York City

טבלאות לכרך „התורן"

שנה רביעית

במערכת „התורן" נמצאות למכירה טבלאות לכרך „התורן" שנה רביעית (מארץ 1917 — פברואר 1918).

המחיר עם המשלוח 40 סנטים

בית הכריכה הידוע של א. רפאלובסקי

עם מכונות ומכשירים חדשים ומודרניים.

241 E. Broadway New York

הנחה לחותמי „התורן".

במערכת „התורן" נמצאים למכירה במספר מצומצם:

„התורן" (החדשי) שנה א', מכורך
המחיר $1.50 — לחותמי „התורן" $1.20

„התורן" (השבועי) שנה ג', מכורך
המחיר $3.50 — לחותמי „התורן" $2.50

„התורן" (השבועי) שנה ד', מכורך
המחיר $4.00 — לחותמי „התורן" $3.00

כל המחירים עם המשלוח

בלשכת „התורן" נמצאים למכירה:

1) כתבי ראובן בריינין, כרך א', ספורים וציורים. 318 עמודים. מכורך בד הדר. המחיר — — — — — 1.50
דו־לוקס — — — — — 2.00
2) „לוח־אחיעבר", שנה א', מאסף ספרותי, 464 עמודים, בלי כריכה 1.50
בכריכת בד יפה — — — 2.00
3) ספר הזכרון לבן יהודה, מאסף ערוך ע"י ראובן בריינין, הוצאה מהודרה, 92 עמודים — — .50
4) „התורן" החדשי, שנה א', מכורך יפה — — — — — — 1.50
5) „התורן" השבועי שנה ג', מכורך יפה. — — — — — 3.00
6) „התורן" השבועי שנה ד', מכורך יפה — — — — — — 3.50
7) מקרן זוית, קובץ מאמרים, מאת ד"ר דוד נוימארק, בלתי מכורך .45
8) תיאודור הרצל: נאומים קונג־רסיים, בתרגום ש. גינצבורג, בלתי־מכורך — — — — .15
9) תחית לשון, קובץ, הוצאת „מפיצי שפת עבר" — — — .25
10) ב"נ סילקינר: מול אהל־תמורה, פואימה — — — — — .25
11) היסוד המדיני בהשקפות הנביאים מאת פרופ. י. פריד־לנדר — — — — — — .15
12) מחג לחג, קובץ, חוברת א — .10
13) מזל טוב, קומידיה במערכת אחת, מאת שלום־עליכם, תרגום י. ד. ברקו־ביץ — — — — — — — .10
14) שלילה וסתירה, התפתלות, מאת ש. ב. מקסימובסקי — — — .10
15) „חלום אביב", אגדה (מנוקדת), מאת ש. ב. מקסימובסקי — — .05
16) א) השפה והתחיה, מאת ד"ר בן ציון מוסינזון; ב) העברית בארצנו, מאת י. בן צבי — .03
17) א) הספרות העברית ועתידותיה מאת ראובן בריינין; ב) המכמא בלשון העברית, מאת א. בן־יהודה .03
18) עברית ולעזים, מאת א. בן־יהודה — — — — — .05
19) ההסתדרות העברית ושאיפותיה מאת ק. ווייסמאן — — — .02
20) וואס איז אידישע ערציהונג, מאת י. ז. פריסבערג — — — .02
21) דאס אידישע בוך, מאת ח. נ. ביאליק — — — — — .05
22) שפתנו, מאת מ. שיינקין — — .05
23) מלחמת היהודים ברומאים, סקירה היסטורית, מאת ישראל בלקינד (מנוקד) — — — — — — .35
24) „אונטער'ן שאטען פון חרמון" א באנד ערצעהלונגען פון ארץ־ישראל. 276 זייטען, פיין אילוסטרירט — 1.00
25) אהבת ציון, מאת אברהם מאפו, מכורך — — — — — — — — 1.25
בכריכה דו־לוקס — — — — — 1.65

המחירים עם המשלוח.

הוצאת „הפועל הצעיר" בארץ ישראל
יצא לאור

הָאָרֶץ וְהָעֲבוֹדָה

קובץ לספרות ולעניני העבודה והישוב.

חוברת ד'

תוכן הענינים:

א) חשבוננו עם עצמנו — א. ד. גורדון; ב) הרהורי (1. על הספר; 2. אהבת עם) — יעקב שטיינברג; ג) האספה המכוננת השניה — —ן; ד) האם (ספור) — משה סמבסקי; ה) אבן פנה — י. ל—ן; ו) בין התימנים — י. שפרינצאק; ז) כפרנו הראשון — ש. לחמן; ח) מן המצר (מרשימותיו של אסיר תורכי) — נ. טברסקי; ט) קול מעבר לים — י. ק.; י) על „הנצחון" — ר. ו. ה.; י"א) מועידת פועלות יהודה — עדה פישמאן; י"ב) מאספת הפועלים בבן־שמן — ז.; י"ג) מכתב מרחובות — צ. ס—קי; י"ד) בעולמנו — י. סוקר; ט"ו) „חבורים חפשיים" (הערה בקרתית) — ש. ש.

הספר הזה נתקבל זה עתה מארץ ישראל במספר מצומצם מאד.

המחיר 75 סנטים. עם המשלוח 85 סנטים.

המכירה הראשית בלשכת „התורן":

HATOREN, 55 Fifth Ave., NEW YORK.

הוצאת שטיבל, מוסקבה

התקופה

מאסף גדול, יוצא ארבע פעמים בשנה.

העורך: דוד פרישמאן. — המוציא: אברהם יוסף שטיבל.

ספר ראשון.

תוכן הענינים:

ספורים:

שני קונטרסים (ספור מחיי היהודים בספרד לפני הגרש משם. — מעזבון הסופר המנוח) . . . בוקי בן יגלי.
סחור סחור (רומאן) . . . . א. שטיינמאן.
לילה . . . . ה. ש. בן־אברם.
נחש הנחושת . . . . דוד פרישמאן.

שירים:

נדודים . . . . ד. שמעונוביץ
פיוטית . . . . יעקב לרנר
שירים . . . . אליהו מייטוס
בת ליטא . . . . ז. וולפובסקי.
מפיסטופל . . . . דוד פרישמאן.

בקורת:

במשעולים („כנסת") . . . . ד. א. פרידמאן.
רשימות ספרותיות:
א) „התורן". . . . . נתן גרינבלאט.
ב) „עולמנו". . . . .

תרגומים:

בין שני עולמות (דראמה בארבע מערכות מאת ש. אנ־סקי). תרגום ח. נ. ביאליק.
ספר איליאס, הומירוס . . . . דוד פרישמאן.
משירי היינע . . . . יעקב פיכמאן.
משירי וו. נאמע . . . . דוד פרישמאן.
הגנן, רבינדרא נת טאגורי . . . . . . דוד פרישמאן.

מאמרים:

חמש תקופות בנבואה . . . . י. א. טריווש.
תלמודה של בבל ותלמודה של ארץ־ישראל . י. ח. טביוב.
יגוע היחיד . . . . ד. א. פרידמאן.
היסטוריה של איש־צבא יהודי . . . . . ש. דובנוב.

מתקופה לתקופה:

הד הימים:
א) המלחמה והריבולוציה . . . .
ב) נשכחות . . . .
ג) היהדות ומדינת היהודים . . .
ד) המשיח האחרון . . . .
— א. שטיינמאן.

המאסף מכיל 700 עמודים בתבנית אנציקלופדית גדולה

מחירו 4 דולארים. דמי משלוח 50 סנט. מוכרי־ספרים הקונים לא פחות מחמשה אכסמפלארים מקבלים נכיון של 20%. המכירה לאחדים ולסיטונות אך במזומנים.

הנזירה ביאטריסה

מיסטריון בשלש מערכות מאת מורים מטרלינק. תרגום א. שטיינמאן. בעריכת דוד פרישמאן.

המחיר עם המשלוח 60 סנט. — מוכרי־ספרים מקבלים נכיון כנ"ל.

הספרים האלה נתקבלו זה־עתה ממוסקבה במספר מצומצם מאד.

המכירה הראשית בלשכת „התורן":

HATOREN, 55 5th AVENUE, NEW YORK.

Lifshitz Print, 217 E. Broadway, cor Clinton St.